సమాలోచన

జాతీయ సాంస్కృతిక పక్షపత్రిక

సంపాదకుడు: విద్వాన్ బులుసు సీతారామ శాస్త్రి.

సంపుటము 2 | రాజమహేంద్రవరము 16-5-1979 | సంచిక 14

—* ఈ సంచికలో *—

1_6_79 సంచికలో మధ్యమాంబా గరయసీ, శాకుంతలోత్తర రామచరితములు మొదలగునవి ఉంటాయి.

—* 1, 16 తేదీలలో ప్రచురింపబడును *—

చందా
సంవత్సరమునకు రు 10_00.
అర్ధసంవత్సరమునకు రు 5_50.

విడిప్రతి 50 పై.

విశ్వశ్రేయః కావ్యం

— శ్రీ సోమసుందర్

విశ్వశ్రేయః కావ్యం
తదదోషా పరిక్రుతాచవాగర్థా
సావాగ్యారసవృత్తిః
సాధ్వో హిరసో యథాతథం కవిభిః

అనే ఉద్ఘాటనచేసిన మహనీయుడు ఆంధ్రుల ఆదికవి నన్నయ్య ఈ సూక్తిని అంతకుపూర్వం ఆలంకారికు లెవ్వరూ చర్చించినట్లు కనిపించదు అంటేవారెవరూ కావ్యం ద్వారా విశ్వశ్రేయాన్ని ఆపేక్షించలేదనికాదు కాని ఆలంకారికులు ప్రధానంగా సౌందర్యవాదులు ప్రయోజనం వారి దృష్టిలో గౌణమే 'కావ్యం యశసే, అర్థకృతే, వ్యవహారవిదే, శివేతరక్షతయే, అంటూ చెప్పిన మహనీయుడు కావ్యానికి పరమప్రయోజనాలుగా చతుర్విధపురుషార్థాలనూ నిర్వచించాడు

విశ్వశ్రేయః కావ్యం అనేసూక్తిలో ఉన్నపదాలు మూడే కావ్యం విశ్వశ్రేయాన్ని అపేక్షించాలని దీని అర్థం ఈసూక్తిని వివరించుకుందుకు ఈ పదాల అర్థస్వరూపాన్ని కొంత విచికిత్స చేసుకోవాలి

విశ్వం అనే పదానికి సాధారణార్థం-లోకం అని అంటే ఆ మహనీయుడు ప్రపంచానికీ, మానవలోకానికీ విశ్వాన్ని పర్యాయపదంగా ప్రయోగించాడన్న మాట కాని ఈ విశ్వం అనేపదం ఆధునిక భావార్థంలో కొంత విపరిణామం పొందింది దీనిని లోకం అనే పరిమితార్థంలో కాక, విశాలార్థంలో మన కాలం ప్రయోగిస్తోంది ఆధునిక వైజ్ఞానిక పరిశోధనా విజయపరంపర - ఈపదాన్ని మనకు మరింత సన్నిహితం చేస్తోంది సమస్త గ్రహగోళాలతోనూ, నిత్య పరిభ్రమణశీలమైన యూనివర్స్‌కు సమానార్థంగా విశ్వం అనే పదం వాడబడుతోంది

ఐనప్పుడు మనం ఒక చిటిపొటి కావ్యరచనద్వారా గ్రహచార గోచారాల సమస్తశ్రేయాన్ని అపేక్షిస్తున్నామనుకోవడం - శిరోజంతో గజరాజును బంధించడం వంటిదే అవుతుంది కనక ఈ పదానిక ప్రస్తుతార్థంలోకాక ప్రాచీనుల పరిమితార్థంలోనే మన అవగాహనను కేంద్రీకరించాలి

ప్రతిపదానికీ కాలగతిలో కొంత మార్పు వస్తుంది ఆయా సామాజిక సంబంధాలలో ఆయా పదాలు కలిగించే అర్థావగాహన ప్రమాణాలలో మార్పులు వస్తాయి సమాజమూ, సామాజికులూ ఎప్పుడూ ఏమార్పూ పొందని స్థాణువులు కారు, కనక సామాజిక అంతస్సంబంధాలను అనుసరించి ఒకపదమో ఒక సూత్రమో కలిగించే కాంతిరేఖలలో సైతం మార్పు రాకతప్పదు

నన్నయ్యగారు విశ్వం అనే పదానికి నిస్సందేహంగా లోకం అనే అర్థాన్నే నిర్దేశించారనుకుందాం ప్రాచీనభారతీయుల అవగాహనలో విశ్వం అంటే జంబూద్వీపే భరతవర్షే మాత్రమే ఇంకా స్పష్టంగా చెప్పుకోవాలని గంగా గోదావరీ మధ్యదేశే అని కూడా పరిమిత పరుచుకొన్నారు అస్త్యుత్తరస్యాం దిశి దేవతాత్మా, హిమాలయో నామ నగాధిరాజః-పూర్వాపరౌ వారినిధీ విగాహ్య స్థితః పృథివ్యాఇవమానదణ్డః'' అని కాళిదాసుగారు చెప్పాడు, కనక దానికి తిరుగులేదు పూర్వాపరవార్నిధులను తాకుకొని హిమాలయ పర్వతపంక్తి ప్రాక్పశ్చిమ భూభాగాలకు కొలతకర్రగా పరచుకొని ఉందా, లేదా అని పరీక్షించినవాడులేడు అట్టి హిమాలయ పర్వతపంక్తి ఉత్తరసరిహద్దుగాను, పూర్వాపర సాగరవేలలతోనూ ఉన్న భరతవర్షమే నన్నయ్యగారి విశ్వం విశ్వం విశ్వస్థులతోనిండినదనీ, ఆవిశ్వస్థులకు కళ్యాణం చేకూర్చేదిగా కావ్యం ఉండాలనీ నిర్దేశించినట్లు స్పష్టమే

ఇక ఈసూక్తిలోని రెండోపదం శ్రేయః అనేది దానికి మోనియర్ విలియమ్స్ అసంఖ్యాక-అర్థాలను తెలిపాడు అందులో మోక్షం అనే అర్థం ప్రధానమైనది అదే ఇక్కడ పరిగ్రాహ్యమైతే- కావ్యం ద్వారా లోకానికి మోక్షమార్గాన్ని నిర్దేశించాలన్నది ఋషి సంకల్పంగా అవగాహనచేసుకోవాలి మోక్షానికి ఆధునికార్థంలో సర్వసంకుల సమస్యాబంధ విముక్తిగా -స్వీకార్యమైతే మనకూ గ్రాహ్యమే! కాని ప్రాచీనుల దృష్టిలో మోక్షం ఐహిక సంబంధికాదు పునర్జన్మరహితమైన పరబ్రహ్మ సాయుజ్యం అంటే ఆత్మపరమాత్మతో సంధానం కావడం అంటే కావ్యం లోకస్థులకు ఉత్తమపథ నిర్దేశం చేయడంద్వారా కైవల్యప్రాప్తికి దోహదం చేయాలని వారుద్దేశించిన అర్థం.

వ్యాస వాల్మీకులైనా, కాళిదాసాదులైనా, నన్నయాదులైనా తమ కన్నుల ముందున్న సాంఘిక వ్యవస్థ త్రికాలాబాధితంగా సువ్యవస్థితమై ఉంటుందని ఆశించారు సామాజిక సంబంధాలలోగాని, ఉత్పత్తి సాధనాలలోగాని, వారు సాధించిన దానికన్న కొత్తమార్పులేమీ పొడసూపకుండా ప్రళయాంతంవరకూ లోకం అనుస్యూతంగా సాగుతుందనే విశ్వసించారు ఈ విశ్వాసానికి ఆధారం తార్కిక పరిశీలనకాదు హేతుబద్ధమైన విచారణకాదు కార్యకారణాలకతీతమైన భ్రమ ఆభ్రమతోనే వారి కాలాల రాజరిక వ్యవస్థ సుష్ఠుగా ని శాశ్వత బ్రహ్మకల్ప మనుకొన్నారు

కనే ఆదర్శపురుషులైన పూర్వరాజుల చరిత్రలను సమకాలీనరాజులకు చెప్పేరు ఆ కథలనే ప్రజలూ విన్నారు రాజే లోకానికి కీలకమైనవాడు కనక _ తద్వారా విశ్వశ్రేయం సాధించామనే విశ్వసించారు

కాని నేడు మనం బ్రతుకుతూన్న ప్రపంచం ఈ భ్రమలకు ఆస్కారం కలిగించడంలేదు ఆర్థిక సాంఘిక వ్యవస్థలు నిత్యపరిణామశీలములై పురోగమించడం మన కన్నులముందే జరుగుతోంది ఉత్పత్తిసాధనాల క్రమపరిణామం_సామాజిక సంబంధాలను పూర్తిగా మార్చివేస్తూంది రాజరిక వ్యవస్థ సమూలంగా మటుమాయమైంది భూస్వామ్యవ్యవస్థ కొనఊపిరితో కొట్టుకుంటోంది పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థాజన్యమైన సాంఘిక జీవనస్థితి సర్వరంగాలలోనూ ఆవిష్కృత మవుతోంది పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ అంటేనే ఉత్పత్తిసాధనాల విస్తృతితో పారిశ్రామిక కేంద్రాలు నెలకొల్పడ మనిభావం అదే ఆర్థికవ్యవస్థను అదుపులో ఉంచు పాలనా వ్యవస్థపై అజమాయిషీ కలిగి ఉంటుంది

ఈ కొత్త ఉత్పత్తికేంద్రాలు పాత సామాజిక మానవ సంబంధాలను వర్ధిల్లనీయవు. చిరకాలంగా రాజరికవ్యవస్థ వర్ధిల్లిన మన భరతవర్షంలో _ సర్వపరిణామాలతోనూ, నూత్నవ్యవస్థ పెంపొందుతూండడం స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నదే ! మనువుకాలంనుంచో, వాని ప్రపితామహుడి కాలంనుంచో చెక్కుచెదరకుండా నిలచిఉన్న పూర్వసాంఘిక సంబంధాలు తారుమారయ్యాయి వర్ణాశ్రమవ్యవస్థ ఒక్కసారి తుదముట్ట కదిలింది సమాజంలో వర్గవిభేదం రూపొందడమే ఈ వ్యవస్థప్రాథమిక లక్షణం ! అంతకుమినహా తత్పూర్వ సాంఘిక వ్యత్యాసాలను మననీయదు

ఆధునిక వైజ్ఞానికశాస్త్రం సాధించిన తొలి విజయాలుగా, భారీ వస్తూత్పత్తి కేంద్రాలు నెలకొల్పబడడంతో, ఆవిర్భవించిన వర్గవైవిధ్యం_ఈ శతాబ్దంలో వర్గవైరుధ్యంగా పరిణత మవుతోంది అదే మన సర్వజీవనరంగాలనూ నిర్ణయిస్తోంది అంటే ఇక్కడే మనం మళ్లీ మొదటికి వచ్చి ఆలోచించవలసిన అవసరం ఆసన్నమవుతోందన్నమాట ! మార్పుపొందిన సామాజిక సంబంధాలలో విశ్వశ్రేయః కావ్యం, అనే ఆదర్శవంతమైన సూక్తి ప్రసరించే కాంతికళికల తీరుతెన్నులేమిటి? ఇదీ మౌలికమైన ప్రశ్న ! కావ్యం విశ్వశ్రేయోదాయకంగా ఉండాలనడంలో ఎవరికీ ఎట్టి అభ్యంతరమూ ఉండదు కాని ఈ విశ్వానికి మనమిచ్చే అర్థం విషయంలోకూడ ఏమరుపాటు పనికిరాదు. శ్రేయస్సు అనేమాటను మనం _ ముక్తి మోక్షం అనే ఆముష్మికార్థంలో ప్రయోగించడంలేదనేదికూడా ఇక్కడే నిర్ధరించుకోవాలి ముక్తి, మోక్షం, కైవల్యం ఇత్యాది మత, తాత్త్వికపరమైన అర్థాలను మనలౌకిక రాజ్యాంగం వ్యక్తిగతాలుగానే తప్ప_సమాజ పరాలుగా స్వీకరించదు

శ్రేయం ఏది? ఎవరికి? అనే ప్రశ్నలున్నాయి శ్రేయః పదాన్ని మానవ కళ్యాణానికీ, శుభానికి పర్యాయపదంగా మనం వాడుతున్నపుడు ఈ ప్రశ్నలకు జవాబుదారీ తప్పదు ఈవిశ్వం అనేపాత పదంలో వర్గవిభక్తమైన వర్తమానసమాజంలోని మానవులంతా ఇమిడిపోవడానికి అవకాశం లేకపోలేదు అంటే _ లేడిపిల్లను అంగిట బంధించి పరాచికాలాడుతున్న పులిశ్రేయాన్ని మనకావ్యం అపేక్షించాలా? లేక కొనఊపిరితో విలవిలలాడుతున్న లేడిపిల్ల శ్రేయాన్ని కాంక్షించడం కావ్యధర్మమా అనేది ముందు తేల్చుకోవాల్సిన ప్రశ్న !

కనుక ఇక్కడే మనం _ 'బహుజన సుఖాయ ! బహుజన హితాయ !' అనే పరమనిర్దిష్టసూక్తిని మనకళా సారస్వతాదులకు చూడామణిగా అనుసంధించుకోవాల్సివుంది ఈ బహుజనపదంలో పీడించేవాడుకూడా ఇమిడే అవకాశం ఉండాలేదు కేవలం బహుసంఖ్యాకులైన పీడితుల, బాధితుల, దళితుల శ్రేణిమాత్రమే అని స్పష్టపడుతుంది కనుక, కావ్యధర్మం, బహుజన శ్రేయఃకరంకావాలని ఆకాంక్షించడం దురాశకాదు అల్పసంఖ్యాకుల సుఖభోగ వ్యాపారానికి కావ్యకళ అంకితంకారాదనీ బహుజనుల హితాన్ని సుఖాన్ని కోరేదిగా నిర్దేశితం కావాలని మనం _ 'విశ్వశ్రేయఃకావ్యం' అనే అభిభాషణకు భాష్యం చెప్పుకోవాలి

కావ్యాది సర్వలలితకళలూ వ్యక్తి ప్రతిభాజన్యాలే వ్యక్తి సమాజనిష్ఠుడు కనక కళలు సమాజధర్మాలే ! సామాజిక పరిస్థితుల ననుసరించే కళాస్రష్ట తన సృజనకు స్వరూప స్వభావాలను తీర్చుకుంటాడు ప్రతిభావంతుడైన కవి తన మనఃకార్మికశాలలో ఉత్పత్తయ్యే అక్షరబద్ధమైన కళాస్వరూపాన్ని సామాజికుల సుఖంకోసమూ, హితంకోసమూ కేంద్రీకరిస్తాడన్నది పిండితార్థం కవిత్వం ఎన్నడూ బౌద్ధికం కాదు, హార్దికం కాని కవి వ్యుత్పన్నతా భూమికలో తనకాలం విస్పష్టంచేసిన సామాజిక సంబంధాలప్రమేయం ఉండి తీరుతుంది పరిశీలించడంద్వారా గతాగతాల రూపురేఖలను కవి దర్శించగలుగుతాడు కవిత్రికాలవేదిత్వం అలవర్చుకుంటాడు అప్పుడే అతడు ప్రజ్ఞాచక్షువు కాగలుగుతాడు అట్టివాడే ఆనంద వర్ధనాచార్యుడు నిర్వచించిన 'కవి రేవ ప్రజాపతి' పదార్హుడు కాగలడు

యోచన, విశ్వాసం, దర్శనం, ప్రదర్శనం సృజన_అనే పంచశీలాలు కలవాడే పరిపూర్ణకవి వాచ్యుడు కాగలడు ఇంగలో ఏపార్శ్వం లోపించినా సంపూర్ణకావ్యబింబానికి మొర్రు ఏర్పడినట్లే అలాంటి పూర్ణప్రజ్ఞాశాలి తానుగా కావ్యధర్మాలకు కొత్తరేకలు కూర్చుకుంటాడు వర్ధమాన సామాజికుల

శ్రేయస్సునపేక్షించి సహృదయ హృదయాలకు జవజీవాలు ప్రోదిచేసేదిగా తన కావ్య సృజన సాగాలని వాంఛిస్తాడు

'నానృషిః కురుతే కావ్యం' అనే ప్రాచీన సూక్తిని గాని, కవిః క్రాంతదర్శీ సర్వదృక్ అనే సూక్తిని గాని — సామాజిక సంబంధాల సందర్భాన్ని బట్టి కవి నిశిత దృక్కు అన్వయించుకుంటుంది

వ్యక్తిగత ప్రతిభపై కావ్యకళా స్వరూపం ఆధారపడుతుందని మనం అంగీకరించిన మరుక్షణంలోనే దాని జీవలక్షణం నవ్యత అని విస్పష్టమవుతుంది అంటే ఒక కవి తన కాలం వరకూ అనుస్యూతంగా వచ్చిన కావ్య స్వరూప స్వభావాలను యథామాత్రంగా ప్రతిబింబాలు దించడంగాక, సంప్రదాయభూతలం నుంచి తానుగా వారసత్వం అందిపుచ్చుకొని, తన వ్యక్తిత్వానికి రక్తపుష్టి చేకూర్చుకొన్న వ్యుత్పన్నత నుంచి తేలిన నవ్యనవనీతంతో కావ్యసృజన సాగించగలడన్నది అవగతమవుతుంది అంటే సంప్రదాయం సారవంతమైన భూతలం కాగా కవివ్యక్తిత్వం ఆసారాన్ని గ్రోలి ఏపుగా పెరిగే భూజమై, ప్రతిభాజన్య కుసుమ కాంతుల్నీ సౌరభాల్నీ వెదజల్లగలదని భావం

వారసత్వం అందించిన సకల బలవర్ధకాలనూ రక్తనిష్ఠం చేసుకుంటూనే — ప్రతిభాశాలి స్వీయముఖద్యుతుల్ని ప్రసరించాలన్నదే ఎవరు కోరేదైనా! లోకోత్తర వర్ణనానిపుణత్వం నవనవోన్మేషశాలినీ ప్రతిభవల్ల సముపలభ్యమన్న ఆర్ష వాక్కు నిరర్థకమైనది కాదు ఏ ప్రతిభావంతుడూ తన కాలం వరకూ ఉన్న వాటికే పునరుక్తిరూపాలనో, ప్రతిధ్వనులనో మళ్లీమళ్లీ సృష్టించడం సృజన కాబోదు! సంప్రదాయ శ్రోత్రియత్వం సృజనశక్తికి భ్రష్టత కలిగించకుండా విడువదు

నిన్నటివరకూ మన కావ్యం మధ్యయుగాల లక్షణమైన మత సంబంధంతో పెనగిపోయింది అందులోంచి వర్తమాన విశ్వశ్రేయం క్వాచిత్కంగానే లభిస్తుంది నేటి వర్గ విభక్తమైన సమాజంలో అధిక సంఖ్యాకుల పీడిత వర్గం శ్రమజీవన భారవహమై క్రుంగిపోతోంది అట్టి స్థితిలో బహుజనహితాయ బహుజన సుఖాయ అని త్రికరణశుద్ధిగా సంకల్పించుకొన్న కవి నూత్న సామాజిక సంబంధాలను పరిశీలించి, నూతనావకాశాలను పరిశోధించి, వర్తమాన లోక శ్రేయః కరాలను సాధించితీరవలసిందే!

ఒక జాతి — వేలాది వత్సరాల చరిత్ర సముపార్జించిన సంప్రదాయం, ఆ జాతి సృష్టించుకొని పోషించుకొనే భాషలో అంతర్నిబిడంగా జీవిస్తుంది ఆ జాతి నుంచి ఉద్భూతమైన ప్రతిభాశాలి ఆ భాషలో తనకుగల సదుపాయాలను తానుగా అన్వేషించుకుంటాడు బహుజన హితంకర కావ్యావసరాలను పరిశోధించి అవిష్కరిస్తాడు అదే అతని నవ్యకావ్యసృజనకు పోషకం కాగలదు అలాంటి నిశితదృక్కు లేనివానికి సంప్రదాయం — తొలగించుకోలేని భారంగా తయారవుతుంది అతని పరిమిత ప్రతిభను అణచివేస్తుంది అతడు సంప్రదాయ భీరువుగా మరి కేవల పాండిత్యంతో జడప్రాయుడవుతాడు యథాపూర్వక ప్రతిబింబాలను తయారుచేస్తూ ఊపిరి పీలుస్తాడు,

ప్రతిభాశాలి యగు కవికి దేశకాల పరిస్థితుల దర్శనం ఉండితీరాలని మన పూర్వులే కంఠోక్తిగా శాసించారు ప్రతిభావంతుని కావ్యం వర్తమాన సామాజిక పరిణామానికి చోదకశక్తిగా తనరారగలుగుతుందని మన మీనాడు కొత్తగా చెప్పుకోవలసిన పనిలేదు సంప్రదాయం సారభూత కేదారంగా దోహదం చేసిన ప్రతిభావంతునికే యిది సాధ్యం మృతగతం వర్తమాన ప్రతిభావంతుని ముఖకాంతిపై తమోచ్ఛాదనమైతే, ఈ శక్తి ప్రదర్శితం కాదు

లోకవృత్తాన్నీ గమనాన్నీ అవగాహన చేసుకోగలిగే చారిత్రక దృష్టి వర్తమాన ప్రతిభాశాలికి వ్యుత్పన్నతా భూమిక. చారిత్రక దృష్టికలవాడు గతాన్ని గత దృష్టితోనే పరిశీలించి తృప్తిపొందలేడు పరప్రత్యయనేయ బుద్ధితో చేసే దర్శనం శ్రోత్రియ బుద్ధి జాడ్యానికి దారితీస్తుంది వర్తమాన దర్శనంతో సమకాలిక తాత్త్విక వైజ్ఞానికావగాహనతో, ఆధునిక సామాజిక సంబంధాల అనుశీలనతో, గతాంశాలను సమీక్షించుకోగలిగేవాడు మంచి చెడ్డల వేర్పాటుకు పూనుకోగలుగుతాడు ఆధునిక జీవన విధానాన్ని కలవరపరచే ఆధునిక వర్గ సమాజాన్ని శాస్త్రావగాహనతో పరిశీలించగలుగుతాడు అప్పుడే బహుజన శ్రేయస్కర కావ్యాన్ని సృష్టించగలుగుతాడు

చివరగా తేల్చుకోవలసిన ప్రశ్న ఒకటుంది కావ్యానికి శ్రేయ మొక్కటే జీవలక్షణమా? కాదు ప్రేయంకూడా ప్రధాన జీవనధాతువే! ప్రీతి రేవ ప్రధానం —, అని ఆనందవర్ధనాచార్యుడన్న సూక్తిని ఒక కొసకులాగి చూడకూడదు శ్రేయఃప్రేయాలు ఓతప్రోతాలుగా కావ్యాంబరానికి జిలుగు వెలుగు లందిస్తాయి, మన్నిక చేకూరుస్తాయి

ఆ సంధానక్రియ అప్రతిభులకు అలవడదు కళా ప్రతిభ మృగ్యమైనవాడు కేవలహస్తవాసిపై బ్రతుకుతాడు కవిత్వాది కళలను చేతిపరిశ్రమల స్థాయికి దిగజారుస్తాడు అట్టివాడు ఉత్పత్తిచేసే కావ్యం — సహృదయ హృదయ తలంలో ఆవాసం చేయదు గతలోకం వైపుగా చూపులు వెనుకకు త్రిప్పుకొన్న వాడి కావ్యాల నేపథ్యంలో సమకాలీన జాతి జీవనాడి ప్రతిస్పందించదు.

[ఆకాశవాణి — విజయవాడ
కేంద్రంవారి సౌజన్యంతో —]

ప్రసన్న కుసుమాయుధం - తత్త్వదర్శనం

— శ్రీ శివలెంక ప్రకాశరావు, ఎం. ఏ.

(12 వ సంచిక తరువాయి)

ప్రేమారామము - దేవలోకమున ఊర్వశి అపురూపపు లావణ్యవతి ఆమె గొప్పతనమునుగూర్చి తెల్పుచు కవి

'కమలాగ్రాసను నెన్ని కల్పముల సం
  కల్పంబు సిద్ధించెనో!
అమృతాంశుప్రభు నెన్ని లోకములగా
  థా న్వేషమీడేరెనో!
కమలాజిహ్మగు నెన్ని కన్నులపరీ
  క్షల్ సార్థకంబయ్యెనో!
కమనీయాకృతి యొక్కడూర్వశిగసా
  క్షాత్కారమయ్యెం దివిన్'

అని అంటాడు

శ్రీనాథుడాకాంతకే 'యెద మీదు గట్టి' నాడు 'ఆమెయందము నాపాలిన మెత్తినప్పుడే' శ్రీనాథుడు శ్రీనాథుడై మన్మథుని శృంగభంగము చేయును అందుకే వైకుంఠమునను పురూరవుడేగుట గని ఇంద్రుడూర్వశికి స్వయంవరము చాటెను దాని కెందరెందరో వచ్చిరి ఊర్వశి 'మరుడు శిరసావహించిన మకుటము'గా సభలో నిలిచి, కలయజూచి శ్రీనాథుని వరించెను 'మారదార రూపోపమాకార యామె- మార యామాత్యుకూర్మికుమారుడతడు'-'ఇరువురును స్మరవర ప్రసాదులు' దానితో శ్రీనాథుడు ధన్యుడయినాడు

అప్పుడు!

కోటివేల్పులు స్మరధను ష్కోటిలోనఁ
గొలువుదీరిన చెలువునఁ దెలుగుసుకవి
చిత్తజస్నిగ్ధ సంకల్ప సిద్ధుడయ్యె
రసపరబ్రహ్మ పట్టభద్రత గణించె'(30ప)

నని కవి వర్ణించినాడు

ధనుష్కోటి ఒక ప్రసిద్ధ పుణ్యక్షేత్రము ఇక్కడ మన్మథుని ధనుష్కోటిలో దేవతలెల్లరు కొలువుదీరి నట్లుగా శ్రీనాథుడు మన్మథుని సంకల్ప సిద్ధుడై రసపరబ్రహ్మయందు పట్టభద్రుడయ్యెననుటలో శృంగారరస బ్రహ్మస్వరూపుడై ఊర్వశితో అద్వైతస్థితి నందెను

కాలమిట్లు కొంతసాగగా ధూర్జటి మహాకవి పట్టిన 'మారహం వీరమహావ్రతము'నకు బొమ్మనిఇంద్రుడూర్వశి కాజ్ఞయిచ్చెను దానితో 'పంచశరవంచితేంద్రియ పంచకుండు' అయిన శ్రీనాథునకు తిప్పలయ్యెను ఆతని నోదార్చుటకు తెలుగురాయడు, బెండపూడి అన్నయ్య, విస్సనమంత్రులు, అరచితిప్పయ, ప్రౌఢరాయలు, వినుకొండవల్లభుడు, సింగమంత్రి మొదలయినవారు వచ్చినారట!

ఆతని బాధచూచి అనంగుడు సాక్షాత్కరించి అభీష్టమడిగినాడు శ్రీనాథుడాతని సామ్రాజ్యమహిమను స్తుతించి

'హరిహరాదుల కంటె నతిసనాతనుడ వీ
  వఖిలజీవుల కంతరాత్మవీవు
శంకరాదులయున్కి శంకించువారుంద్రు
  తెలియ నజాతనాస్తికుడ వీవు
అజుడగ్రజుండైన నగుగాక తత్కార్య
  కాండనాదేశించు ఘనుడ వీవు
అలవేల్పు లందఱివలెగాక యడుగక
  వచ్చి వరాలిచ్చువాడ వీవు'

అని మన్మథుని ఘనతను తెల్పినాడు

అంతేకాదు "నేనూర్వశిపొందుబాసి తన యూసును గోల్పడి యుంట స్వామి తానోర్వడు, నాకుదక్కడిక నూర్వశి గూర్పక యేని చెచ్చెరన్" (49ప) అని శ్రీనాథుడనుటలో ఈశ్వరార్చన కళాశీలుడగు నాతడామె పొందులో కామియై మోక్షగామి యగుచున్నట్లు కనబడుచున్నది

దానికి సైదోడుగా కవిచెప్పిన

'చిత్తము నీకుఁబుట్టినిలు
  శీతమయూఖశిఖావిటంక సం
పత్తికి మెట్టినిల్లు మఱి
  భావన నీయది భక్తి వానిదై
జొత్తిలు నాకవిత్వమునఁ
  జోద్యముగాఁ గథ లేతదీయముల్,
చిత్తమునం జిగిర్చినవి
  జీవకళల్ రసముల్ త్వదీయముల్ (15)

అనుపద్యములో శ్రీనాథుని కవితా రహస్యమున్నది

అందమొక్క తన శరీరముననే యుండుట కిచ్చగింపక మన్మథుడు శరీరమును వీడి తన అందము ప్రపంచమున కంతకును పంచి పుణ్యము గట్టుకొన్నాడట! భావములో ఊర్వశి అభావమగుటచే తన చిత్తములో శివుడువెర్రెత్తినాడని శ్రీనాథుడు సర్వాత్మకుడయిన మన్మథుని వేడగా వేరుపాయము లేక శ్రీనాథునీ, శివుని ఒకే మారు తనియింపజేయుటకు తానే ఊర్వశీ రూపము నెత్తెను కవి ఆరూపములో శంకరుని సాక్షాత్కారమైనట్లు సంతసించెను దానితో లోకమున సృష్టికాండ స్తంభించెను అప్పుడు ఇంద్రుడు ధూర్జటిని వేడికొని ఊర్వశిని పంపించెను ఊర్వశు లిద్దఱను జూచి ఆశ్చర్యపడి శ్రీనాథుడు కోపగించెను ఆ కోపాగ్నికి చిత్తజుడు భస్మమగుకాగా శివుడాతనిబ్రదికించి చిరంజీవునిగా జేసెను దానికి మన్మథుడు శ్రీనాథుని అభినందింప జూచెను కాని సుకవి కానరాలేదు, దానికిఁ చిఱునవ్వు నవ్వె శివుడు' అనుటలో శ్రీనాథుడు శివైక్యముందె ననియు, ఆతనిమూలముననే ఆంధ్ర సాహిత్య లోకమున మన్మథుడు చిరంజీవియై శృంగారరసము నిలిపెననియు కవిభావన

రంభాకల్పము - తెలుంగురాయడు కస్తురిని పంపి కబురుచేయగా రంభ వచ్చి నది రాయ లామె నాహ్వానించుచు

“నీసాంగత్య సమిద్ధకావ్యమునఁ బుం
డ్రేక్షుప్రభుశ్లాఘునై
నీశృంగార విపంచికం బొడముతం
త్రీస్వాదు నాదంబనై
నీసౌందర్య మహాస్సులో నణువునై
నే లీనమై పోదురా
కాసారంగధరోపమానస। అదే
కైవల్య మాజీవికిన్” (7 ప)

అని అనుటలో అతని సౌందర్యోపాసన సువిదితము.

తరువాత నాతడామె ‘శృంగారమహార్ణవమ్మున జలాంతర్గామి’ యైనాడట! ఆమెరూప విశేషమును కవి ‘లలనాంగకముల కెన్ని యుపమలున్నఁ బూర్ణాకృతి కుపమ లేదు. నిల్వుటద్దము లోపలినీడ దక్కు’ అనిస్తుతించినాడు. (10 ప)

రంభారాయ లానందవారధిలో నోలలాడిరి. దానికి కారణము వారు స్మరవేదఘనపాఠివరులె కారు. స్వానుభవ మహాభాష్య సంధానచణు’ లట!

నారదముని కస్తురి గుబాళింపునకు ముగ్ధుడై వచ్చి కస్తురిని వేడగా “బ్రహ్మచారులకు కస్తురి ఎందులకు?” అని రాయలనెను. ఈమధ్య శ్రీనాథుసఖ్యమునను కామచారులై పాట విడనాడి కవితలో బడినారు” అని రంభ అనును. తెలుగు సాహిత్యమున శ్రీనాథు డా సిరికినాథుడైనవాడేగాని అన్యుడు కాడనియు, అతని కవిత్వము బ్రహ్మచారునికూడ కాముచారునిగ నొనర్పగలదనియు కవిసమర్థన. అంతియేకాదు. మారనారదుల కిద్దరకు ఒకే పోలిక కలదట! వారి కలుములు జగత్కారణములే నట! ఆగడుసుమాటలకు సహించి నారదు డామె ఇచ్చిన కస్తురిని గ్రహించి ఆశీస్సులందించి వెడలినాడు.

ఒకనాడు నలకూబరుడు వచ్చి రంభను తీసికొని పోయెను. నారదుడు వచ్చి రాయలను ఓదార్చి ఇంద్రునకు, ఫిర్యాదు చేయుమని చెప్పెను. రాజుకోరికపై శచీపతి ‘జారధర్మాసనము’ను దీర్చెను. కవిసార్వభౌముడు రాజుపక్షమున న్యాయవాదియై “సర్వజనప్రవేశార్హమైతగునట్టి వలరాజవేల్పు దేవళము రంభ, ఆమె నలకూబరుని గుత్తయగుట యేమి–” అని వాదించెను. “కనీసము రసాభాసమానమైన కవిత చెప్పెనా” అని అనుటలో కవీశ్వరుడు స్వర్గ సుఖార్హుడను కవిభావన విస్పష్టము. దానిలోఁ ఒక్కపూటను మరుని పస్తుండనని రంభ కాబు మాసాల స్మరోపవాస శిక్ష’ను ఇంద్రుడు విధించెను. శ్రీనాథు డది దారుణ మనెను. అప్పుడు శక్రుడు” రంభలోగిట బవళ్లన్ దొల్గు రాయండు, రేలనుఁ గాబేరియుఁ బంచుకొందు’రనగా; తెల్గురాయని ‘పగటి వేషములకు పట్టపగ్గములు’ లేకపోగా, నలకూబరునకు ‘నక్తదివాంధవృత్తి’ ఏర్పడెను. ‘రంభకల్ప మారంభ మయ్యెను. ‘రంభగూడె తెలుంగురాయ రాహుత్తుండు’ అను చాటువాధారముగా గొని కవిచేసిన అపూర్వకల్పన ఇది.

రమణీప్రియ దూతిక:– స్వర్గలోకమున ఊయలూగు పెద్దనను చేరి హారిణి చేయి పైని వైచినది. ‘శ్రీహరి’ అని తిరస్కరించి నా డాతడు. దాని కామె “మా వరూథినికి గీడొనరించిన ప్రౌఢకట్లు మాతావునఁ దావు గల్గె”నని ప్రశ్నించి “భవత్ప్రవీణతల్, పూతమెఱుంగు కైతలయి పోయెగదా పరిభూతభావజా” అని గేలిచేసి వెడలిపోయినది. ఇక్కడనే, పరిణత మన్మనః ప్రభవ పాత్ర సుమాత్రవరుండు” అని పెద్దన పలుకుట, “వీరిరువురభిన్నులా మను చరిత్రము మానసపుత్రి వీర” కని హారిణి చెప్పుటలో కవి ఏపాత్ర సృష్టించినను ఆతని మనోభావననుబట్టి సృజించు నని స్పష్ట మగును.

హారిణి వెళ్లినవెంటనే పెద్దన మనసు ఊయలలూగెను. హారిణీదూతిక దెచ్చిన కప్పురవిడెమును వైచికొని తనకోరిక నామెకు తెలిపెను. పోయినదానికి వగకొరివచ్చిన తన్ను స్వీకరింపు మని అది వేడగా, దాని కాత డంగీకరింపక “కప్పురవిడె మాత్మ కింపయిన భోజన మిచ్చిననే గదా” అనెను. అప్పు డామె చింతించి వెడలినట్లే వెడలి తనవిద్యవలన హారిణీరూపమున వచ్చి కౌగలించెను. ‘ఆ పంచాస్త్రాగమ పండితాగ్రణి రసబ్రహ్మం బుపాసింపగా, ఆత డచ్చెరువుగ సంతరించిన ప్రసిద్ధరసాశురతి ప్రబంధమం దతిమిన నవ్య దివ్యమణితధ్వనులే’ మత్తకోకిల లైనవి. ఇదికూడ పెద్దన చెప్పె నను చాటువాధారముగ చేసిన కల్పన.

దక్షిణ నాయిక:– ఇంద్రుని కొలువులో మేనక, తిమ్మన, నారదుడు ఉండగా మేనకాదులు తిమ్మన పాటను మెచ్చుకొనిరి. నారదునకు కోపము వచ్చెను. తిమ్మన కొన్ని పారిజాతములాతని కిచ్చి సత్కరించెను. కాని నారదుడు వాటి సౌరభమెంతదూరము పోవునో చూతమనుచు వెడలిపోయి విశ్వామిత్రునిఁ జేరి “మేనలేని మేనున సుమలేని శంభునిగ నున్న మిమ్ముం గనుగొంచుఁ గుందెదన్” అని తిమ్మన తనకవితా పత్రఃఫలముచే మేనకను పొంది విగ్రవీగుచున్నా డని ఫిర్యాదు చేసెను. దానికి విశ్వామిత్రుడు మండిపడి తిమ్మనకడ కేగి వారిద్దఱను శపింపనెంచెను. అదిచూచి తిమ్మన తాను పరాయివాడు’ కాడనియు, అతని గోత్రము వాడగుటచే తనే ఆరసజ్ఞత తన కబ్బెననియు, విశ్వామిత్రుని గా పేర్గన్న ఆతడు మనుమడగు తనకు మేనక నిచ్చి విశ్వమిత్రుడుగా మారుట మంచిదనియు, మేనక తనవద్దనున్నను నెదలో విశ్వామిత్రునే తలంచుచున్నదిగాన ఆమె కంటికి తాను కూడ విశ్వామిత్రునివలె కనబడునట్లు వర మీయవలెననియు వేడెను. దాని కాతడు సంతసించి ఆమె దక్షిణ నాయికగా కాక తిమ్మననే నమ్మియుండునని చెప్పి వెడలి

(తరువాయి 7 వ పేజీలో)

పురుషార్థ సుధానిధి

ధర్మస్కంధము - అతిథి సత్కార కథనము

మూలము శ్రీ సాయణాచార్యులు

పూర్వము ఏకర్మచే గృహస్థునిచేత మృత్యువు జయింపఁబడినది? నూతమహర్షీ! అది యంతయుఁ జక్కగా వివరింపు మని మహర్షులడుగఁగా నూతుఁ డిట్లనెను

గృహస్థున కతిథిపూజకు మించినపరమ ధర్మములేదు ఆధర్మముచే మృత్యువు జయింపఁబడు ననుటలో సందేహములేదు దానికీ ప్రాచీనమైన యితిహాస ముదాహరణము

మాహిష్మతియను నగరమున నీతి విశ్రుతుఁడైన ద్యుతి మంతుఁడను రాజుండెను ఆతనికుమారుఁడు దుర్యోధనుఁడు యుద్ధమున దుర్జయుఁడు అతని రాజ్యమున దీనుఁ డొకఁడునులేఁడు దుర్గతినొందిన వాఁడును లేఁడు ఆతఁడు దయావంతుఁడు మధురభాషి అసూయారహితుఁడు. జితేంద్రియుఁడు ధర్మాచారము గలవాఁడు అనృశంసుఁడు పరాక్రమవంతుఁడు ఆత్మస్తుతిలేని వాఁడు యాగకర్త దాత మేధావి బ్రాహ్మణహితుఁడు సత్యప్రతిజ్ఞ గలవాఁడు

పుణ్యాశీతల జలయు, మంగళప్రదయు, దేవనదియునగు నర్మద సువ్రతుఁడు పురుషశ్రేష్ఠుఁడునైన యాదుర్యోధనుని వరించెను నర్మదయం దాతనికి రూపముచే సుదర్శనయు, రాజీవలోచనయునగు సుదర్శనయను పుత్త్రిక జన్మించెను స్త్రీలలో నంతటిసౌందర్యవతి యెన్నఁడు జనించి యుండలేదు

రాజకన్య యగు నాసుదర్శన నగ్ని యభిలషించెను పితృసందేశమున నియుక్తయై శుశ్రూషార్థ మాసుదర్శనమహారాజు నగ్నిగృహమున నుండఁగాఁజూచి యగ్ని యామె సౌందర్యముఁ గనుఁగొని మదనబాధనొంది పత్నిగాఁ బడయఁ గోరి "సుందరీ! కామదృష్టితో నన్ను భజింపుము" అనెను మహాత్ముఁడయిన హుతాశనునిచే నీవిధమున నభిలషింపఁబడి యామె కొంచెము గుండెచెదరి బాధతో నిట్లనెను

"ఓయీ! కులీన లయిన కన్యలకు మాతాపితలు బాంధవులు ప్రదానముచేయ నధికారులు అగ్నియందు పాణిగ్రహణ మంత్రములతో హోమమొనరించి సత్పురుషులమధ్య నొసఁగఁబడిన పతియే యామెకు రక్షకుడు అట్టి కన్యనైన నే నస్వతంత్రను కావున నాతండ్రి నడుగుము"

యజ్ఞము జరుగుచున్న సమయమున బ్రాహ్మణ స్వరూపమున నగ్ని ఆకన్యను యాచించెను రాజు కన్య నాతని కీయఁదలఁపలేదు 'ఈతఁడు దరిద్రుఁడు, సవర్ణుఁడు కానివాఁడు నని రాజుభావించెను

యజ్ఞ దీక్షితుఁడై యారాజు హవనార్థమగ్ని నాహ్వానింపఁగా నాతఁడు రాన రాఁడయ్యెను దాని కారాజు భయపడి వ్యథచెంది ఇది మానవుల కెపుడు జరగని సంఘటన యని విచారపరుఁడయ్యెను

ఋగ్యజు స్సామ వేద పారగులును, వేదార్థ తత్త్వ విదులును, నగు బ్రాహ్మణు లనేక విధముల పావకుని స్తుతింపఁగా నాతఁడు స్వరూపమును బ్రకాశింపఁజేసి వారితో నిట్లనెను

"దుర్యోధన పుత్త్రికను నేను వరించితిని ఆంరాజు నిరాకరించుటచే అదృశ్యుడనైతిని" అగ్నిమాటలు విని విస్మితులై యాబ్రాహ్మణులు ప్రాతః కాలమునఁబోయి రాజున కాసంగతి నివేదించిరి రాజది విని సంతసించి దాని కంగీకరించెను అగ్ని నిత్యము సన్నిహితుఁడై యుండుట నాతఁడు శుల్కముగాఁ గోరి పుత్త్రిక నాతనికి సమర్పించెను ఆయగ్ని యజ్ఞమున సుధారసమునువలె నామెను గ్రహించెను ఆమె యందాతనికి సుదర్శనుఁడను పుత్త్రుఁడుగలిగెను ఆశిశువు వేదము లన్నిటిని గ్రహించి యుండెను

ఓఘవంతుఁడను రాజువిద్వాంసుఁడైన సుదర్శనున కోఘవతి యను తన పుత్త్రికను భార్యగా నొసఁగెను ఓఘవతితోఁ గూడి యాతఁడు కురుక్షేత్రమున నివసించుచు "గృహస్థుఁడనై యుండుచు మృత్యువును జయింపవలయు" నని తలపోసెను దీప్తతేజుఁడు మహామునియునైన యాసుదర్శనుఁ డట్లు ప్రతిజ్ఞ చేసి, భార్యకిట్లనెను

"నీ వెన్నఁడు నతిథికిఁ బ్రతికూలము సేయరాదు నిత్యము నతిథికిఁ బ్రియము సమకూర్చవలయును ఏవిధమయిన సందేహమునులేక ఆత్మప్రదానము చేతనైన నాతని సంతసింపఁ జేయవలయును ఈవ్రత మెల్లపుడు నా హృదయమును బాయకయుండును గృహస్థున కతిథిని మించిన పరమార్థములేదు నామాట నీకుఁ బ్రమాణమైనచో నే నున్నను లేకున్నను అతిథి నగౌరవ పఱచరాదు"

ఓఘవతి కరములు శిరమున జోడించి యాతఁడు తెలిపిన నియమమును బ్రతిగ్రహించెను. అవకాశము కొఱకు నిరీక్షించుచు మృత్యువు సుదర్శను ననుసరించుచుండెను సుదర్శను డిధ్మములకొఱకుఁ బోయినపుడు ధర్ముఁడు బ్రాహ్మణవేషమున నతిథియై యోఘవతి కడకుఁబోయి యాతిథ్యముఁ గోరెను విధివిధానమున నామె యాతనికర్ఘ్యపాద్యాదు లొసఁగి పూజించి నీకేమి యొసఁగుదు ననియడిగెను "గృహస్థాశ్రమ సమ్మతమయిన ధర్మమునందు నీకాస్థ యున్నచో ఆత్మప్రదాన మున నాకు సంతుష్టి కల్గింపు" మని యాతఁడు కోరెను ఇంకితరములు వేనివలనను నాకుఁ బ్రియము కలుగ దనెను

రాజకుమారియగు నోఘవతికి భర్తృవచనము జ్ఞప్తికి వచ్చెను. కొంచెము బిడియముతో నాయతిథి కోరిక కంగీకారముఁ దెలిపెను. ఆ బ్రాహ్మణుఁడామెతో రహస్య కుటీర ప్రదేశమునఁ బ్రవేశించెను. ఇంతలో నిధ్మముఁ దీసికొని యగ్ని పుత్త్రుఁడచటికి వచ్చెను. ఎచట నుంటివని యోఘవతి నెన్నోసారులు పిలిచెను. అతని కామె ప్రత్యుత్తరము లేదు. రహస్య కుటీర ప్రదేశముననున్న బ్రాహ్మణుఁడు "నేను బ్రాహ్మణుఁడను. అతిథిని. నీ భార్య ఆత్మదానమున నాకు సమర్చన గావించుచున్నది. ఇపుడేమి కర్తవ్యమో నీవు తెలుపుము" అని సమాధానమొసఁగెను. కూటముద్గర హస్తుఁడై మృత్యువు భగ్న ప్రతిజ్ఞుఁడయినచో నా రాజును జంపవలయునని భావించుచుండెను.

అగ్ని పుత్త్రుఁడయిన సుదర్శనుడు మనోవాక్కర్మల చేత నీర్ష్యారహితుఁడై నవ్వుచు నిట్లనెను. "సంప్రాప్తించిన యతిథిని పూజించుట గృహస్థునకుఁ బ్రధాన ధర్మము. అతిథిపూజితుఁడై వెడలుటకంటె ఉత్కృష్టధర్మము లేదని బ్రహ్మ ప్రజాపతి యింద్రుఁడు అగ్ని వసువులు యముడు మున్నగు మనీషులు పలుకుదురు. వీరతిథిని పూజించి భుజింతురు. బుద్ధి, ఆత్మ, మనస్సు, కాలము, దశదిశలు పృథివ్యాది పంచభూతములు, ప్రాణుల పుణ్యాపాపములను నిత్యము వీక్షించుచుండును. నా ప్రతిజ్ఞను పాలించి దేవతలు పాపహరణము గావింతురుగాక. నా ప్రాణములు, భార్యలు ఇతరధనములు అతిథి సమర్పణము గావించుట నా వ్రతము"

'అది సత్యము' అని అన్నివైపుల నాద ముద్భవిల్లెను. కుటీరమునుండి బ్రాహ్మణుఁడు వెలువడి భూమ్యాకాశములను వాయువునను వ్యాపించి సుదర్శనుని సంబోధించి యిట్లనెను.

"నేను ధర్ముఁడను. నీకు శుభమగుఁగాక. నీ వ్రతమును బరీక్షించుటకై వచ్చితిని. నీసత్త్వముఁ జూడ నీమీద నధికమైన ప్రీతి గలిగినది. మృత్యువు నీచే జయింపఁబడినది. రంధ్రాన్వేషియై నిన్నను సరించి యున్నది. నీచే వశీకరింపఁబడినది. ఈ యోఘవతి యే ప్రాణికిఁ జెనకరాని మహాపతివ్రతగా గ్రహింపుము.

అన్యాలోచన తగదు. ఈమె వలన నీకు తపస్సాధ్యము లయిన లోకములు సిద్ధించినవి. ఈ దేహముతోడనే నీవు ఉత్తమ లోకములను దర్శింపఁగలవు. నీచే మృత్యువు జయింపఁబడినది. ఐశ్వర్యము ప్రాప్తమైనది. నీ యీ గృహస్థ ధర్మముచే లోకములు, పంచభూతములును జయింపఁబడినవి" ఇట్లు పలికి పూజ్యుఁడైన ధర్ముఁ డదృశ్యుఁడయ్యెను.

సుదర్శనుఁడు దురాసదమైన మృత్యువును గృహస్థధర్మముచే జయించి సపుత్త్ర పశుబాంధవముగా సశరీర స్వర్గము నొందెను. కావున గృహస్థున కతిథిని మించిన వేఱు దైవములేదు. ఇది సత్యము. అతిథి పూజ వలనఁ గలిగిన శుభము నూఱు యజ్ఞముల వలననైన లభింపదు.

అజ్ఞాతకుల నామములు గలవాడైనను బుభుక్షుతో తత్కాలమున నేతెంచినట్టియు, శాంతుడైనట్టియు, యాచించునట్టియు, దరిద్రుడైనట్టియు, బ్రాహ్మణుని అతిథి అందురు. అతని యథాశక్తి పూజింపఁ దగునని విబుధులందురు. గోత్రాదికమును, స్వాధ్యాయమును, తపసును, శాస్త్రాదికమును, ఆకారానాకారములను గణింపక యాతని బ్రహ్మగా భావింప వలయును. (పాత్రుడైన) యతిథి వచ్చినపుడు వెంటనే పూజింపనివాడు చక్కగా చేసిన హోమమును నిష్ప్రయోజన మగును. కావున బ్రాహ్మణుల కతిథి నిత్యము పూజనీయుడు. (ఆగ్నేయ పురాణము)

— —

(5 వ పేజీ తరువాయి)

పోయెను. అప్పుడు మేనకా తిమ్మనలు సౌఖ్యమున నోలలాడిరి.

తిమ్మన కౌశికగోత్రజు డను దానిపై కవి చేసిన ఊహ ఇది.

మోక్షగామి - ధూర్జటిమహాకవి శివుని మీదభక్తితో, స్త్రీలమీదిరక్తితో స్వర్గమునకు చేరినాడు. కాని అతని దరిజేరుటకు వేశ్యలు భయపడిరి. దానికై వగచి దివము తామిథ్యయని తలంచి, కైతలో సుకుమారవారవనితాజనమధురాధరామృతము గ్రోలిన వానికి దివిలోకూడా కైతమాధురి ఫలమీయదా అని యోచించి సమస్త దివిషద్గణికా మానవశీకరణాత్మకమౌ' ఒక వ్రతముఁజేయ సంకల్పించెను. దానితో అమరాధిపుని ఆజ్ఞతో రోజుకొక్క వేశ్య అతని యింటికి రాదొడగెను. ధూర్జటి రంభాద్యప్సరలతో కూడి కూచిమారాదులు రచించిన స్మరసూత్రములకు స్వానుభవ మహాభాష్యము వ్రాసెను. అంతేకాదు 'అప్సరశ్శత కోపగూహనము బడుల నతడు నేర్చిన మన్మథాంకిత రతి ప్రబంధము లవి బ్రహ్మానంద బంధురోపమాయత పరమానంద సంధాయకములు'గా నొప్పెను. 'రాత్రులెల్ల శివరాత్రులు కాగా అప్సరసలెల్ల శివమెత్తి ఆక్రమింపగా ధూర్జటి బ్రదుకు 'అర్ధనారీశ్వర' మయ్యెను.

అతని కామమున నొనర్చిన ఈశ్వరార్చనను గూర్చి కవి

'కాంతాశ్లేషము పానవట్టమభిషే
కంబుల్ ప్రమోదాశ్రువుల్
దంతాళి ప్రభలిద్ధ దీపములు ను
ద్యద్ధూపముచ్ఛ్వాసమే
కాంతాలాపము స్తోత్రపారము నమ
స్కారంబు నైవేద్యమున్,

కంతుక్రీడగ సత్కవీంద్ర శివలిం
 గంబొప్పె నప్పట్టునన్ (16 ప)

అని చెప్పుటలో ధూర్జటి శైవతత్త్వము స్పష్టమగును

దానితో నలకూబరాదులు మంచము పట్టినారట! కుబేరుడు కుమారుని వ్యథకు బాధపడి శివుని వేడగా నాతడు చెప్పిన యుపాయముతో ఇంద్రుడు అప్సరసల నందఱను శివరాత్రికి కైలాసమున కేగ నాజ్ఞాపించెను వారితోబాటు ధూర్జటి కూడ 'పూసల దారమట్లు' తారాద్రి కేగెను శివు డాతని కరుణించి "నీశివ భక్తి కావ్యసరణిం గడు ధన్యత బొందె నింక నాలో శయనింపు శాశ్వత విలీనవి కల్పసమాధి" ననగా ధూర్జటి

"స్వామి! మోక్షమనగ నేమి? నీలోన నా
యంతవా డూరక యైక్యమగుట
పోనిమ్ము లీనమైపోదునా యన్న నా
వలె మఱినిను గొల్చువా డెవండు?
ఈవులేక నేనుండలే నేనులేక
యెట్టులుందువు నీవు నా చిట్టితండ్రి!
(23 ప)

'అమరస్త్రీల రమించినం జెడదు మో
 హంబంచు నాబ్రహ్మ ప
ట్టము సిద్ధించిన నాసదీఅదనిరూ
 ఢంబయ్యెనా, కింక నీ
దుమదిం జొచ్చెద నన్ను భావభవుడం
 దున్ లేడె? నాకింక నె
య్యది గమ్యం బనియేడ్చు ధూర్జటికి బ్ర
 హ్మానంద మీశుం డిడెన్ (24)

'కామిగాక మోక్షగామి కాడు' అను సూక్తిని నిరూపించు కథ ఇది

(సశేషం)

—

తెలుగునాట వ్యావహారికభాష

— శ్రీ ఎల్ ఇ మల్లేశ్వరరావు, ఎం ఏ

మానవుడి భావవ్యక్తీకరణ సాధనాల్లో అత్యంత ప్రధానమైనది భాష శక్తిమంతంగానూ ఔచిత్య సుందరంగానూ భావాన్నివ్యక్తీకరించడమే భాష యొక్క ప్రయోజనం ఇది పారంపరీణం పరిణామం దీనిస్వభావం కాబట్టి నిత్య వ్యవహారోప యుక్తమైన ఏ భాష అయినా దేశకాల పాత్రలను బట్టి మార్పులు పొందుతూనే ఉంటుంది

నన్నయ నాటినుంచి చిన్నయ నాటి వరకూ తెలుగు సాహిత్యోపయుక్త భాష గ్రాంథికమని పండితుల భావన శిష్ట వ్యవహారంలో అందులోనూ కేవలం వాగ్వ్యవహారంలో మాత్రమే ఉన్న భాషాభేదాన్ని మనపూర్వులు 'వ్యావహారికం' అని అన్నారు వాగ్రూపంలో శిష్ట వ్యవహారంలో ఉన్నా అది శిష్టుల రచనల్లో స్థానంసంపాదించుకోలేక పోయింది

తెలుగుభాష అస్తిత్వాన్ని నిరూపించే లిఖితాధారాలు క్రీ పూ 200 సం॥ నుంచి లభిస్తున్నాయి క్రీ శ 575 నుంచి తెలుగు వాక్యాలతో ఉన్న శాసనాలు లభిస్తున్నాయి తొలి తెలుగు కావ్యమని చెప్పబడుతున్న ఆంధ్ర మహాభారతం యథామాతృకంగా లభ్యంకాకపోవటంవల్ల, ప్రాచీన భాషాస్వరూపాన్ని యథాతథంగా తెలుసుకోడానికి పరిణామం అసాధ్యమైన తామ్ర శిలాశాసన భాషే ఏకైకాధారం

ప్రాచీనశాసనాల్ని పరిశీలించినప్పుడు వ్యావహారిక భాష ఎప్పుడు నియమబద్ధంగానే ఉండేదనీ, ఈనాటి శిష్ట వ్యవహారానికీ శాసన భాషకు క్రమపరిణామరూపకమైన చారిత్రాత్మక సంబంధం ఉందనీ అవగత మాతుంది.

నన్నయ కావ్యభాషతో ఆనాటి శాసన భాషను పోల్చిచూస్తే అప్పటికే అవి భిన్నంగా ఉన్నాయని తెలుస్తుంది నన్నయ యుగం నుంచి ఆధునిక యుగారంభం వరకూ తెలుగు సాహిత్యంలో దాదాపు అన్నీ పద్యకావ్యాలే కాబట్టి వాటిలో పాత ఒరవడ కనిపిస్తుంది అయినప్పటికీ అక్కడక్కడ కవిస్వేచ్ఛాపరతవల్లనో, సమకాలిక వ్యవహారప్రభావంవల్లనో, ఛందో నిర్బంధాలవల్ల పేరు మోసిన కవులరచనల్లో కూడా కావ్య భాషాసంప్రదాయానికి భిన్నమైన రూపాలు కనిపిస్తాయి వ్యాకర్తలు వాటిలో కొన్నిటిని అనింద్యగ్రామ్యాలనీ, పూర్వకవుల ప్రయోగాలనీ మన్నిస్తూ వచ్చారు కాని వివిధశాస్త్ర గ్రంథ వ్యాఖ్యల్లోనూ, ఇతర రచనల్లోనూ కూడా మహాపండితులు సైతం వ్యావహారిక భాషను ఆదరిస్తూ వచ్చారు

తిక్కన 'ప్రాతవడ్డ మాటల్ని పరిహరించాలనటాన్ని బట్టి అప్పటి విద్వత్కవులు పూర్వకాల శబ్దోపయోగాన్ని అభిమానించేవారు కాదని చెప్పవచ్చు 'ఇచ్చినాఁడు' వంటి క్రియారూపాలు నన్నయ భాషలోలేవు తిక్కనభాషలో 'ఇచ్చినవాఁడు' తోపాటు ఇచ్చినాడు కూడా ప్రయుక్తమైంది

గ్రాంథిక వ్యావహారిక భాషా వివాదంలో పదజాలంకూడా ప్రముఖస్థానం ఆక్రమిస్తుంది అందులోనూ మిశ్ర సమాసాలు మరిముఖ్యం తెలుగులో ప్రవేశించిన సంస్కృత ప్రాకృత పదాలు తత్సమాలు తద్భవాలు అన్యదేశ్యాలే అయినా వాటిని గురించి అత్యంత గౌరవంగా వివరించిన మనవ్యాకరణాలు తదితర అన్యదేశ్యాల విషయంలో మానం

వహించాయి ఇవి సంప్రదాయ వ్యాకరణాలకు విరుద్ధాలే అయినా ప్రవాహినిగా ఉండే భాషా స్వభావాన్ని సుబోధకం చేసేవి ఇవే తిక్కన కవితలో ఒకటి రెండు అన్యదేశ్యాలు మాత్రమే కనిస్తాయి సంస్కృత ప్రాకృ తేతర అన్యదేశ్యాలకు సాహితీగౌరవ మిచ్చిన తొలి తెలుగు కవి మహాకవి తిక్కనే

శ్రీనాథ యుగం నుంచీ అన్యదేశ్యాలు మనకావ్యాల్లో ఎక్కువ కనిపిస్తాయి సంఘజీవి అయిన కవిని రాజకీయ కారణాల వచ్చిన మహమ్మదీయ భాషా ప్రభావం ఆకర్షించింది మహమ్మదీయుల రాజకీయశక్తితో పాటు వాళ్ళ భాషా పదాల సంఖ్య బలంకూడా తెలుగులో పెరిగింది ఆశ్రయ దాతల అన్య భాషా పాండితిచేత ఆకర్షితుడైన శ్రీనాథుడు అన్యదేశ్యాలను స్వేచ్ఛగా వినియోగించాడు ఇతని కాలంనుంచే వ్యావహారికరూపాలు పద్యగ్రంథాల్లో చాటువుల్లో దొరుకుతున్నాయి దేశం చూసినవాడు కాబట్టి కొత్త దారులు తొక్కినా సామాన్యక్షలాణికులూ కవులూ వేలెత్తి చూపడానికి సాహసించలేని వ్యక్తి కాబట్టి అతడే నిరంకుశతకు చిహ్నంగా అసాధురూపాల జీవశక్తిని కవితలో వినియోగించుకో గలిగాడు

తర్వాతి కాలంలో అప్పకవిలాంటి ఛాందస లాక్షణికులు కూడా 'వ్యవహారహాని' భయంవల్ల మ్లేచ్ఛోక్తులను అంగీకరించి అవి వాడిన కవుల కావ్యాలకు ప్రామాణికతాప్రదానం చేశారు అన్యదేశ్యాలు వాడటంవల్ల భాషా సాంకర్యం జరుగుతుందనుకోవటం పొరపాటు భాషలో నూతన పదజాలంచేరడం దాని వికాసానికి నిరూపణం

పద్యకావ్యాల్లో వ్యావహారిక రూపాల సంఖ్య తక్కువగా ఉన్నా గేయపద కవితల్లో ఎక్కువగా ఉన్నాయి క్రీ శ 1300 నాటి తాళ్ళపాక కృష్ణమాచార్యుడు" 'సంకీర్తనలక్షణ' మనే తన గ్రంథంలో వ్యవహృతరూపాల చెల్లుబడిని అంగీకరించాడు ఫలితంగా తాళ్ళపాక అన్నమాచార్యుల కాలానికి వ్యాప్తిలోకి వచ్చిన కీర్తన సాహిత్యంతో వ్యావహారికం క్రమంగా వేళ్ళుతన్నటం ప్రారంభించింది అన్నమయ్య, త్యాగయ్య, క్షేత్రయ్య కీర్తనల్లోనూ, పదహారో శతాబ్దంలో ఆరంభమైన యక్షగాన వాఙ్మయంలోనూ వ్యావహారిక రూపాలు అసంఖ్యాకంగా ప్రవేశించాయి ఇక ఆధునిక కాలంలో వస్తున్న గేయ సాహిత్య విషయం చెప్పనే అక్కరలేదు

మొదటినుంచీ కావ్య, వ్యవహార భాషాభేదం అంతో ఇంతో ఉండగా అది రానురాను బలపడుతూ "మహమ్మదీయుల ప్రభావంతో" మధ్యయుగాల నుంచీ మనకవిపండితుల దృక్పథాల్లో కొద్దిపాటి మార్పులు రావడం మొదలు పెట్టాయి ఆంధ్రనాయక రాజుల కాలంలో ఈ మార్పులు బలపడి ముఖ్యంగా వచన వాఙ్మయంలో కావ్య వ్యావహారిక భాషాభేదం సన్నగిల్లుతూ వచ్చింది

ఆంగ్లేయులు వలసరాజ్యాధిపతులుగా స్థిరపడేకొద్దీ సంఘ జీవితంలో రాజకీయ వ్యవస్థలో కనీవినీ ఎరగని మార్పులు వచ్చాయి వాళ్ళమతప్రచార దృక్పథం తెలుగుకు ప్రాధాన్య మీయక తప్పలేదు జైనులూ, బౌద్ధులూ పాళీప్రాకృతాలు చేపట్టినట్లు, వీరశైవ మతప్రచారానికి దేశీయమైన తెలుగును పాల్కురికి సోమనాథాదులు చేపట్టినట్లు క్రైస్తవ మత ప్రచారకులు తెలుగును చేపట్టారు క్రీ శ 1720 నుంచి క్రైస్తవ వాఙ్మయం వ్యావహారిక భాషలో రావటం మొదలైంది క్రైస్తవ మత ప్రచారకుల ప్రాబల్యంవల్ల తెనుగు పాఠ్యపుస్తకాలు ఒకప్పుడు శిష్ట వ్యావహారికంలో రాయటం జరిగింది బైబిలు అనువాదాల్లోకి కూడా చాలా వ్యావహారికరూపాలు ప్రవేశించాయి కాని ప్రాథమిక విద్యావిధానం పండితుల పాలబడటంవల్ల ఆ తరగతుల పాఠ్యపుస్తకాలు కావ్యభాషలో వెలువడేవి ఈ కావ్యభాషను అర్థంచేసుకోవడం, రాయడం చాలా కష్టమనీ, బోధనామార్గంగా అది పనికిరాదనీ ఆపండిత వర్గంకూడా సకాలంలో గుర్తించి భాష సులభగ్రాహ్య మయేందుకు వ్యాకరణ నియమాల్ని సడలించింది

అప్పటి భారత ప్రభుత్వపు సర్వేయర్ జనరల్ గాఉన్న కర్నల్ కాలిన్ మెకంజీ "165-8-1821" కావలి వెంకట బొర్రయ్యగారు సేకరించిన కైఫీయతులు మనవాళ్ళకు చారిత్రక దృక్పథాన్ని ప్రసాదించటం ఆరంభించాయి వీటన్నిటినీ మరల రచింపచేసి బాక్లెస్ ఫిలిప్ బ్రౌన్ తెలుగువారికి ప్రసాదించాడు ఇవి ఆనాటి శిష్టవ్యవహారానికి ప్రతిబింబాలు క్రీ శ 1802 ప్రభుత్వ ప్రకటనలు వ్యావహారికలోనే ఉండేవి

అనేక ఇతర పుస్తకాలతో పాటు 1848 కి ముందు ప్రచురించబడిన పాఠ్యగ్రంథాలన్నీ వ్యావహారికంలోనే ఉండేవి ఆ సంవత్సరమే ఉపయుక్తగ్రంథకరణ దేశభాషా సభకు పరవస్తు చిన్నయసూరిగారు అధ్యక్షులయ్యారు ఆయన 1853 లో నీతిచంద్రికనూ 1855 లో బాలవ్యాకరణాన్ని రచించి రాజధానీ కళాశాలలో ప్రధానాంధ్రాధ్యాపకులైన తర్వాత పరిస్థితులు తల్లకిందులుగా మారిపోయాయి పరంపరాగతంగా చూపినా, వ్యావహారిక రచనా సంప్రదాయం ముఖ్యంగా వచన వాఙ్మయంలో కనిపిస్తుండగా చిన్నయసూరి కారణంగా పూర్వగ్రంథాల్లో పరిష్కరణ సంస్కరణల పేరిట గ్రాంధీకరించ వికృతీకరించటం జరిగింది ఇది మన పూర్వులకు మనమే చేసిన అపకారం

సజీవమైన వ్యావహారిక భాషాప్రతిభను వ్యాకరణ శృంఖలాలు అరికట్టకూడ

తల్లీ! నిన్ను దలంచి...

— భారతీప్రియ

పోతన కవితా సరస్వతి పోతనచేసిన ఈ సరస్వతీ స్తుతిలో సాక్షాత్కరించు చున్నది

తల్లీ నిన్నుదలంచి పుస్తకముచే
  తన్బూనితిన్ నీవు నా
యుల్లం బందున నిల్చి జృంభణముగా
  నుక్తుల్ సుశబ్దంబు శో
భిల్లన్ బల్కుము నాదు వాక్కునను సం
  ప్రీతిన్ జగన్మోహినీ
ఫుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ భగవతీ
  పూర్ణేందు బింబాననా

ఇందులో ఉక్తులు, సుశబ్దము, వాక్కు అను మూడుపదములు నిర్దిష్టమైన అర్థములలో వాడబడినవి వాక్కు మనలో నుండి వెలువడునది దానికి భౌతిక శరీరము వంటిది సుశబ్దము దాని యొక్క అర్థములు, భావములు మొదలైనవి ఆంతరంగిక సంస్కారములు (ఇవిఉక్తములు) ఒక తల్లి శిశువును కన్నపుడు కొన్ని సంస్కారములు గల జీవుడు భౌతిక రూపము నెట్లు పొందునో అట్లే మనవాక్కు కూడ మనలోని అనేక సంస్కారముల మూలమున సమ్మేళనము చెంది శబ్దరూపము ధరించును మనయందరిలో నున్న సరస్వతి కారణముగ మన నుండి వాక్కు సంతానముగా వెలువడు చున్నది అటువంటి వాక్కు సుశబ్దరూపము దాల్చుటకు ఆ తల్లి సంస్కారమెంత గొప్పది కావలెనో! అట్లైనచో ఆ సుశబ్దము ఉచ్చరింపబడినపుడు అనేక విశేష మనోహర వ్యంగ్యార్థములు వెల్లడియగును ఇట్లు అర్థములు చెప్పబడుటనే 'ఉక్తులు' అందురు పోతన కవితా సరస్వతి అనగా వాక్కు సుశబ్దరూపము కలిగి మనోహరమైన అర్థములు వెల్లడింపవలెనని అతని ప్రార్థన ఆ వాక్కు ఎట్లుండవలెనో సరస్వతీ స్తుతిలో పోతనయే తేటతెల్లము గావించినాడు 'జగన్మోహినీ, ఫుల్లాబ్జాక్షి సరస్వతీ, భగవతీ, పూర్ణేందు బింబాననా' అను 5 విశేషణములతో వెల్లడి యగు వ్యంగ్యార్థములు పోతన వాక్ శక్తిని విశదీకరించును లాక్షణికుల తృప్తికొరకు వీనిని వ్యంగ్యార్థము లనుటయే కాని సత్యమునకు వేదార్థము లనుటయే వివేకవంతము వేదార్థమనగా ఋషులు కవితావాక్కు నుచ్చరించుట అని అర్థము ఇది కవి యెడల భక్తితాత్పర్యములు కలవానికి సూటిగా గోచరించును పాండిత్యభారముతో వంగి చూచు వారికి వక్రముగా గోచరించును అందువలన కొందరు పండితులు సూటిగా గాక వక్రోక్తులచే తెలియ వచ్చు విశేషార్థములను వ్యంగ్యార్థము లని పిలుతురు సహజ పాండిత్యుడైన పోతనకవిత్వమును లక్షణవిరుద్ధ మనుకొనక చిత్తశుద్ధితో చదివినచో అనేక వేదార్థములు దర్శన మిచ్చును అట్టివి ఒక కొన్ని ఇచ్చట పదిల పరుపబడుచున్నవి

పైని చెప్పిన సరస్వతీ విశేషణముల సుశబ్దములచేత ఉక్తములైన వేదార్థములు ఇపుడు దర్శింతము

1 జగన్మోహిని – అనగా జగత్తునకు మోహము కలిగించునది మోహ మనగా ఒక వస్తువును మఱియొక వస్తువుగా భావింప జేయుట ఈ జగత్తునకు అట్టి మోహనశక్తి కలదు కావుననే దీనికి జగత్తు అని పేరు వచ్చినది 'గచ్ఛతీతి జగత్' అనగా కదలుచున్నది గనుక జగత్తు అని వ్యుత్పత్తి ఈ జగత్తు పరిణామ శీలమై నిత్యము మార్పు చెందుచుండును కాని మార్పులేని విధమున నిత్యసత్యముగా గోచరించు చుండును అట్లే ఒక వ్యక్తి మాట్లాడు అనేక వర్ణములు, పదములు మారిపోవు చుండును కాని ఆ మాటల సముదాయములో ఆతని సంస్కారము స్వభావము నిత్యముగా మనకు వెల్లడియగును అట్లే కవివాక్కులో అనేకశబ్ద ప్రయోగము లున్నప్పటికిని వానియందలి మోహనశక్తిచేత పాఠకునకు కవినిర్దేశించిన రూపమే కన్నులకు కట్టును కవి చిత్రకారుని వలె బొమ్మగీసి చూపడు కాని మధురమైన శబ్దములు మన ముందుంచుచుండును వాని యందలి మోహనశక్తి మనకు మనోహరరూపములను మూర్తి కట్టించి దర్శనము చేయించును ఇది సరస్వతి యొక్క జగన్మోహినీ తత్త్వము అనగా పోతన కవితా సరస్వతి యొక్క జగన్మోహినీ రూపమే ఉదా

మందార మకరంద మాధుర్యమున తేలు
  మధుపంబు వోవునే మదనములకు

అను ప్రహ్లాదుడు

  చేతులొగ్గి వసింప నీ చిన్ని పాపని
త్రోసిపుచ్చగ చిత్త మొల్లదు సత్తమా

(9 వ పేజీ తరువాయి)

దనీ భాష నవనవోన్మేషం చెందాలనీ అంటూ క్రీ శ 1910 ప్రాంతంలో శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారు శిష్టప్రయోగాలను ప్రామాణికాలుగా గుర్తించాలంటూ ఒక ఉద్యమం లేవదీశారు తత్ఫలితంగా అనేక తర్కవితర్కాలు జరిగి 1914 లో మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయం గ్రాంథిక భాషకి పట్టం కట్టింది కాని దేశంలోని సాహిత్యమంతా సజీవభాషలోనే వెలువడ సాగింది అనుకరణం హి శిష్టస్య సాధు భవతి అనే పతంజలి వాక్యం, శిష్టానాముక్తి సూత్రాణామభావే అనుశాసన కారిణ ఏవదండనీయా అనే దండిమాట, వ్యావహారిక వాదులకు ప్రధానాయుధాలుగా ఉండేవి (సశేషం)

అను బలిచక్రవర్తి ఎట్లు కన్పించుచున్నారో చూడుడు

2) ఫుల్లాబ్జాక్షు - అనగా వికసించిన పద్మముల వంటి కన్నులుకలది అని అర్థము కన్ను మనకు వస్తురూపములను దర్శనము చేయించు చున్నది అట్లే వాక్కు కూడ వస్తురూపములను సాక్షాత్కరింప జేయుట మనకు అనుభవములో నున్నదే మనము వాడుకొను వస్తువులన్నియు కూరగాయలు పప్పులు రేడియో మొదలైనవియు మన స్నేహితులు రూపములును శబ్ద మాత్రముచేతనే మనకు స్ఫురించు చుండును మరి కవి ప్రయోగించిన శబ్దము అంత మాత్రము కాక వికసించిన పద్మమువలె నుండి మనకు వర్ణింప బడు వస్తువును సుస్పష్టముగా గోచరింప జేయును ఇందులో పోతన వాచ్యముగా చెప్పని మరియొక వేదార్థమిమిడి యున్నది కన్నులు వికసించిన పద్మములవలె నున్నవి అన్నపుడు చాల మంది పద్మములంత విశాలముగనో అందముగానో ఉన్నవని మాత్రమే భావింతురు ఈమాత్రపుదానికి పద్మ సామ్యమక్కరలేదు పద్మములు అనగా సూర్య కరణములచేత వికాసముపొందు పుష్పములు అట్లే మన కన్నులు సూర్యశక్తి చేత నిదురనుండి మేల్కొని వికాసము చెంగును గనుక వానితో పోలిక చెప్పబడును కవితా వాక్కు సూర్య కరణము వంటిది కనుకనే వేదములందు 'గోవు' అని సూర్యకిరణము, వాక్కు కూడ చెప్పబడు చుండును అట్టి వాక్శక్తి చేత సుశబ్దము విప్పారిన పద్మమువలె రూపొందును అది మన కన్నువలె చెప్పదలచిన వస్తువు లేదా వ్యక్తి రూపమును చక్కగా సాక్షాత్కరింప జేయును కనుక పోతన శబ్దములు సరస్వతి కన్నులవలె సర్వ సృష్టిని దర్శనము చేయించునవిగా నుండును ఉదా -

సౌవర్ణ కంకణ ఝణ ఝణ నినదంబు
శింజనీ రవముతో చెలిమి సేయ
తాటంక మణిగణ ధగధగ దీప్తులు
గండమండల రుచుల్ గప్పిగొనగ
పరుఁ జూమన్ వరుచూచు నొంప
నలరింపన్ రోషరాగో దయా
విరతభ్రూకుటి మందహాసములతో
రాకేందు బింబమై రవిబింబమై
యొప్పు నీరజాతేక్షణ నెమ్మొగంబు
కందర్ప కేతువై ఘనధూమకేతువై యలరు
పూబోణి చేలాంచలంబు

అనుటలో వీరశృంగార సమ్మేళనాభిరామ అయిన సత్యభామ ఎట్లు దర్శనమిచ్చుచున్నదో చూడుడు

3) సరస్వతి - సరస్ + వతి = అనగా ప్రవాహము కలది అని అర్థము మనలో నుండి వాక్కు ప్రవాహ రూపముగ వెలువడును అదిపరా, పశ్యంతీ, మధ్యమా, వైఖరీ అను నాలుగు దశలలో వెలువడును వైఖరీ వాక్కు మనము విను శబ్ద రూపమైనది మధ్యమా వాక్కు హృదయములో భావరూపమున నుండునది పరా, పశ్యంతీ అనునవి దానికి పూర్వముకారణ కార్య బిందురూపము లలో నుండునవి ఇవి యోగదృష్టికి దర్శనమిచ్చుచున్నవి కవిశ్రేష్ఠుడు యోగభ్రష్టుడు గనుక అతనికి పరాపశ్యంతీ వాక్కులు దర్శనమిచ్చును యోగభ్రష్టుడనగా అపార్థము చేసుకొనరాదు లోకము కొరకై దైవ సంకల్ప వశమున కొందరు యోగులు కవులుగా పుట్టుదురని గ్రహింపవలయును అట్టివారే పోతన, త్యాగయ్య మున్నగువారు యోగి అయిన కవి పరాపశ్యంతీవాక్కులను పరమాత్మయోగమునందు దర్శించి లోకమునకు వైఖరీ వాక్కుగా అందించును ఈవిధముగ పరాపశ్యంతీ వాక్కుల దర్శనముతో మధ్యమా వైఖరీ వాక్కులు వెలువడుటయే సరస్వతీ లక్షణము గంగావతరణము వంటి పోతన కవితలో ఈ లక్షణము ధారాశుద్ధిగా కనిపించును దీనివలన కవి పరాపశ్యంతీవాక్కుగా దర్శించునది పరితచేతకూడ దర్శింప చేయగలుగును

అలవైకుంఠపురంబులో నగరిలో
ఆమూలసౌధంబుదా
పలమందార వనాంతరామృతసరః
ప్రాంతేందు కాంతోపలో
త్పలపర్యంకరమా వినోదియగు
ఆపన్న ప్రసన్నుండు

వ బాలశారదా కుచ కుంభంబుల పగిదికగ్గలంబైన బుగ్గలును, బుగ్గల సంగడంబునం బారిజాతకుసుమస్తబకంబుల చెలువంబునుందెగడు వెలినురువులును, గల గంగానది ఎట్లు సరస్వతీ లక్షణము కలిగియున్నవో చూడుడు

4 భగవతి - భగ + వతి = అనగా సృష్టించుశక్తికలది అని అర్థము వాక్కునకు సృష్టించు శక్తికలదు. వాస్తవమునకు ఈ సమస్త సృష్టియు వాక్కుగా బ్రహ్మదేవుని వాక్కువలన సృష్టింపబడినదే కనుక ప్రతి వస్తువునకు మొదట శబ్దరూపమే యుండగా రెండవదిగా భౌతికరూపము కలుగును మన భౌతిక భాషలో మాత్రము తొలుత భౌతిక రూపముండి తరువాత వాక్రూపము కలుగునట్లుతోచును మనము వాక్కును, శబ్దమును ఒకటే అనుకొనుట వలన అట్లు అగుచున్నది కాని వాక్కు నాదరూపము,శబ్దముపదరూపము అని గ్రహించినచో ప్రతివస్తువునకు నాదరూపమైన వాక్కు సహజ సిద్ధమై పూర్వమే యుండునని తెలియును ప్రతివస్తువునందుగర్భితమైయున్న నాదమేవాక్కు దానికిని భౌతికముగ మనకు కనిపించు దానికి మనము పెట్టుకొను పేరునకు సంబంధములేదు కనుక బల్ల, గోడ, చెట్టు అనుపదముల శబ్దరూపముగాక పంచ భూతములలో మొదటిదైన ఆకాశము నుండి వెలువడు వాక్కును గ్రహింపవల

యును ఆదియే సమస్తవస్తు సృష్టికి కారణమై ' వాక్ తత్త్వము యోగ సాధనచేత విశుద్ధ చక్రమునందు దర్శనము చేసిన కవితావాక్కు ద్వారా వస్తు రూపమును సాక్షాత్కరింప జేయగలుగును అక్కడ శబ్దము నిమిత్తమాత్రము

ఉదా: ఇంతింతై వటుఁ డింతయై మరల
తానింతై నభో వీధిపై నంతై
తోయదమండ లాగ్రమున
కల్లంతై విజృంభించు వామనుడును

ఉదా - నల్లనివాడు పద్మనయనంబుల వాడు
మల్లియలార మీ పొదల మాటున లేడు
గదమ్మ చెప్పరే

అని శ్రీకృష్ణుని అన్వేషించు గోపికలును ఎట్లు రూపు దిద్దుకొనుచున్నారో చూడుడు

(5) పూర్ణేందు బింబానన - అనగా సరస్వతీదేవి నిండుచంద్రునివంటి ముఖము కలది అని అర్థము సరస్వతి వాగ్రూపమైనది కనుక ముఖమనగా 'మొదలు' అని గ్రహింపవలయును ఒక వ్యక్తి ముఖము చంద్రునివలె నున్నపుడు ఎట్లు ఆహ్లాదమును కలిగించునో అట్లే ఒక వస్తువును వర్ణించినపుడు ప్రారంభము ఆహ్లాదకరముగా నుండవలెను కొందరు మాట్లాడునపుడు కోపముగా తిట్టుచు పరుషముగా ప్రారంభింతురు వారి వాక్కు హితోపదేశ గర్భితమైనను మొదలు ఆహ్లాదకరము కానందుటచే నిష్ఫలమగును అట్లుగాక ప్రేమాభిమానములతో కూడిన పిలుపుతో ప్రారంభింపబడినచో వారివాక్కు ఉపదేశపూర్వకమై సఫలమగును అట్లే లోకజ్ఞుడైన కవి మనోహరవర్ణన గావించునపుడు ఆహ్లాదకరములైన శబ్దముల నెన్నుకొని ప్రారంభించుట అట్లైనచో అతని కావ్యము రమణీయార్థ ప్రతిపాదకశబ్దమై బ్రహ్మానందముల నొసగును చంద్రుడు వృద్ధిక్షయములు కలవాడైనట్లే జీవుల వాక్కు కూడ హెచ్చుతగ్గులు కలిగి ఆహ్లాదము కలిగించుటలో తారతమ్యము కలిగియుండును ఇతరులలో పరమాత్మని దర్శించు యోగసాధనచేత వాక్కును నిండుచంద్రునిగా రూపొందించుకొని ఇతరులకు ఆహ్లాదము కలుగునట్లు మాటలాడుట నేర్చుకొనవలెను అట్టిది కవిత్వమున సిద్ధించినచో అతని కవితాసరస్వతి 'పూర్ణేందుబింబానన' అన్నమాట పోతన కవితలో ఇట్టి ఆహ్లాదకర ప్రారంభములు కోకొల్లలు

ఉదా - ప్రహ్లాద చరిత్ర ప్రారంభము

పుత్రుల్ నేర్చిన నేరకున్న జనకుల్
పోషింతురెల్లప్పుడున్
మిత్రత్వంబున బుద్ధి చెప్పి దురితో
న్మేషంబు వారింతురే
శత్రుత్వంబు తలంప రెట్టియెడ నా
సౌజన్య రత్నాకరున్
పుత్రున్ లోకపవిత్రు తండ్రి నెగులుం
బొందింప నెట్లోర్చెనో

గజేంద్ర మోక్షణ కథా ప్రారంభము

నీరాట వనాటములకు
పోరాటం బెట్లు కలిగె పురుషోత్తముచే
ఆరాట మెట్లు మానెను
ఘోరాటవి నున్న భద్రకుంజరమునకున్

ఈ విధముగా మహాయోగి అయిన పోతన కవితాసరస్వతి జగన్మోహనశక్తి కలిగి, విప్పారిన పద్మములవంటి కన్నులతో సృష్టిని దర్శనము చేయించుచు, మహాప్రవాహామయమై పరమాత్ముని లీలలను యోగదర్శనమున ననుభూత మొనర్చుచు, వర్ణ్యవస్తువులను సమగ్ర సుందరముగ సాక్షాత్కరింపజేయుచు, ప్రారంభమునుండి పరిసమాప్తివరకు పరిపూర్ణమైన ఆహ్లాదము నొసగుచు, తెలుగువారి హృదయములందు భక్తిమయమైన వెలుగులను వెదజల్లుచున్నది

నూతలపాటి కవితావధాటి

- రత్నశ్రీ (యస్. రాజశేఖర్, బి. ఏ.)

కీ॥ శే॥ నూతలపాటి గంగాధరంగారు తెలుగు పాఠకలోకానికి సుపరిచితులు అనేక పత్రికలలో కండగల, వారి కవిత్వాన్ని పఠించి, సహృదయులు శ్లాఘించారు కవిసమ్మేళనాలలో, వారి నిగళాలు లేని గళం శ్రోతలలో ఆలోచనలు రేపింది ప్రాచ్యకళాశాలలో చదువుకొన్న విద్యావంతులు చక్కనిచిక్కని భాషా సంపదను, ఔచిత్యాన్ని సంతరించుకున్నారు సొంతశైలిని సంతరించుకున్న కొంతమందిలో శ్రీ గంగాధరంగారొకరు అనేక ఉత్తమ కవితలను తెలుగు పాఠకలోకానికి అందించిన అమృతమూర్తి ఆయన కలంతోపాటు పొలంపని కూడా చూసుకొనే కృషీవలుడు కావడంవల్ల అటు కవిత్వంలోను, ఇటు వ్యవసాయంలోను విశేషంగా కృషి చేసి బంగారుపంటలు పండించారు పల్లె పిల్లల సొగసు, విరిసిన మల్లెల సౌరభం, కురిసిన వెన్నెల తుషారం ఆయన కవిత్వంలో కన్పిస్తాయి అయన అభ్యుదయకవి అరసం లో ఆయన సభ్యులుగా ఉండేవారు శ్రీ గంగాధరంగారు ఆధునిక సాహితీవనంలో విరిసిన ముద్దమందారం, ఆధునిక కవితాప్రస్థానంలో వారి దొక ప్రత్యేక స్థానం, ఆధునిక కవిత్రయం అనదగిన (నాదృష్టిలో) శ్రీ గుంటూరి శేషేంద్రశర్మ, శ్రీ గంగాధరం, శ్రీ ఎల్లోరాలకవిత్వంలో అనుభూతి ప్రధానం పదలాలిత్యం, భాషా వైదుష్యం, భావనాపటిమ, సౌందర్యావిష్కరణ, శిరీషకుసుమ పేశలసుధామయోక్తులు, విచిత్రమైన పదచిత్రణలు 'వారి కవిత్వాన్ని' మళ్ళీమళ్ళీ చదివిస్తాయి

శ్రీ నూతలపాటి అనల్ప కల్పనాశిల్పి మంచి కవేకాదు, మంచి విమర్శకుడు కూడా ఆయన "వివిధ సాహిత్య విషయాలపై వ్రాసిన విమర్శలు, వ్యాఖ్యలు 'సాహిత్య రసగంగాలహరి'' అనే గ్రంథంలో చోటుచేసుకున్నాయి ఆయన 'విత్వంనిండా, వెన్నెల వాన, మల్లెల పరిమళం ఉండేలా రసప్లావితంగా, సుమనోహరంగా, అనితర సాధ్యమైన పద్ధతిలో రచనావ్యాసంగాన్ని నిర్వహించారు ఆయన ఆధునిక, కవితానిర్మాతేకాదు, విర్ణేతకూడా ఆయన కవిత్వంలో పల్లె టూళ్ళ సొగసుంది పట్టణాలవర్ణనుంది శ్రామికునికి అద్వితీయమైన స్థానంఉంది ఆయనకవిత్వంలో ఆర్తిఉంది, సౌందర్య స్ఫూర్తిఉంది పతిత లున్నారు, భ్రష్టులున్నారు ఆయన కవిత్వం, వాస్తవానికి ప్రతిబింబం తనికవిత్వాన్ని ప్రజాబాహుళ్యానికి అందుబాటులో ఉండేరీతిలో ప్రసాదు "నిరంకుశాః కవయః" అన్నట్లు ఎవర్నీ లక్ష్యపెట్టక, భగవంతుడికి, కూడా భయపడక, తాను చెప్పదల్చుకున్న విషయాన్ని నిస్సందేహంగా, నిర్భయంగా, నిక్కచ్చిగా చెప్తాడు ప్రజల్ని ప్రగతిపథంలో నడిపించడానికే, కవిత్వాన్ని సాధనంగా వాడుకున్నాడు

శ్రీ గంగాధరం తనకవితలని రెండు సంపుటాలుగా వెలువరించాడు 1968లో "చీకటినుంచి" అనే కవితా సంపుటి, తర్వాత ఈమధ్య "వెలుగులోనికి" అనే కవితాసంపుటి వారు వ్రాసిన కవితలు రాశిలో తక్కువే కాని, వాసిలో ఎక్కువే గణంకాదు మనకు కావల్సింది గుణం వారికవిత్వంలో కవితాగుణం పుష్కలంగాఉంది దానికితోడు భావానా బలం అమోఘం, అద్భుతం, పూవుల మెత్తదనం, తేనెలతియ్యదనం, తుమ్మెదల పాటల కమ్మదనం, వెన్నెలచల్లదనం, చుక్కల చక్కదనం మిళితమై కవితలు రసజ్ఞుల హృదయాలను పులకింపచేస్తాయి కొన్ని కవితలు ఉయ్యాల లూపుతాయి మరి కొన్ని ఉగ్రరూత బాగిస్తాయి నిజమైనకవిత్వాన్ని సజావుగా వ్రాసిన ప్రజాకవి నూతలపాటి అక్కడక్కడ అమలిన కోమల శృంగారాన్ని కవితలో రంగరించాడు రంగురంగుల హరివిల్లును మన ముందు సాక్షాత్కరింప చేసి, విరిజల్లును కురిపిస్తాడు అస్పష్టత ఉండగు శబ్దాల డబ్బా వాయించడు సమాసాలచేత కుస్తీపట్టించడు భావాలలావా వెదజల్లినా, భావాలచేత శీర్షాసనం ప్రాక్టీసు చేయించడు సక్రియలిజంచేత వెర్రితలలు వేయించడు గాడిదమీద మాటలు మోయించమనట్లు కవితలో మాటలు మోయించడు బాల పల్లవకోమల వాగ్దేవిచే బస్కీలుతీయించి, కుస్తీలు పట్టించడు నవరసాలనందన బృందావనాలకు పారకుల్ని తీసికెళ్ళి సుగంధాన్ని, మరం దాన్ని అందిస్తాడు

నవపల్లవ కోమల కవితాసతిని మనకు దర్శింప చేస్తాడు ఇజాలకు (చెడుఇజాలకు) ఉరిగా, నిజాయితీకి ఊపిరిగా నిలుస్తాడు అంతవరకు ఆయన వ్యక్తిత్వం గురించి విన్నారు (చదివారు) ఆయన కవితావిపంచి పలికించిన హిందోళరాగాల హొరి అందుకోండి దేవునిముందు నిలచి, తన గొంతు తెరచి, ఎలుగెత్తి (దేవుడిని) పిలిచి అర్చిస్తున్నాడు ఏమని ప్రార్థిస్తున్నాడో చూడండి

మళ్ళీ నీచెంతకు రావా లనుకున్నాను
మరుపురాని - మాఅవలేని విధంగా
మధుర మోహనంగా - అలంకరించుకుని
మళ్ళీ నీ చెంతకు రావా లనుకున్నాను
నవవధువులా, సరసుని చదువులా
మంచులో తడిసిన మల్లెలా
ప్రజోపయోగకరమైన ముల్లెలా
కరుకుదేరిన వరిపైరులా
గిరిశిఖరంనుంచి జారే సెలయేరులా
హరివిల్లులా, విరిజల్లులా
రసగీతంలా, మధురసంగీతంలా
హృద్యంగా, అనవద్యంగా
అనితర సాధ్యంగా
అలంకరించుకుని, నీచెంతకు రావాలని
ఆత్రంగా అనుకున్నానో లేదో"

వీథిలో ఆయనకి తల్లిలేనిపిల్ల ఏడుపువినిపించింది ఆడపిల్లతండ్రి గుండె బరువు, కడుపు చెరువు ప్రశ్నార్థకాలై కనిపించాయి అయినా గుండె నిబ్బరంచేసుకుని ఒకఅడుగు ముందుకు వేసాడు. అక్కడ ఏంచూసాడో తెలుసా!

"నిలువెల్లా తడిసిన వాళ్ళు
నిప్పులదారిని చూచి జడిసినవాళ్ళు
కాలిన కడుపును కన్నీటితో నింపడానికి
వృథాప్రయత్నం చేసేవాళ్ళూ,
ఆయుస్సంతా అనారోగ్య సర్పానికి
ఆహుతిచేసి
అకాల మృత్యువుకోసం ఎదురు
చూచేవాళ్ళూ
బాధల కూడలిలో, నిరాశావేదిక
మీదనిలిచి
నిస్తేజంగా దిక్కులు చూచే వాళ్ళు,"

వాళ్ళందర్నీ చూసి, తన్ను తాను చూసుకుని, ఎందుకీ అలంకారం అని ప్రశ్నించుకుని, సిగ్గుపడ్డాడు. "భగవానుని ముందునిలిచి, బాధతో పగచి" ఇలా అంటాడు

భగవాన్ నన్ను క్షమించు
వీళ్ళని వదలి ఇలా అలంకరించుకుని
ఒంటరిగా నీచెంతకు రాలేను
వీళ్ళతో పాటే నేనూ

వీళ్ళందరూ నీఅర్చనకు వచ్చే
శుభఘటిక ఎప్పుడు వస్తుందో
అప్పుడే, నేనూ వస్తాను-వీళ్ళతోపాటు
అంతవరకు వీళ్ల సేవే నాఅర్చన
వీళ్ళ పాదధూళే నా అలంకారం

అంటాడు, నిజాయితీగల కవికాబట్టి నిస్వార్థుడయిన కవి కాబట్టి అలా అన్నాడు ప్రజాక్షేమంవాంఛించే ప్రజా కవి కాబట్టి భగవంతుని తన పదకుసుమాలతో అర్చించాడు వాళ్ళందరి (ప్రజలు) తోనే నేనుకాని నేను వేరుకానని 'సమతాసూత్రం'లో ప్రవచించాడు నవకవితా నేత్రంతో సమాజాన్ని దర్శింప జేసాడు (దర్శించాడు)

ఆయన కాంతిని, క్రాంతిని, శాంతిని కోరుతాడు తన కవితా ప్రవంతిలో జాతిని చీకటి కుహరంలో నుంచి, అశాంతి గుహాలోనుంచి, బయటికిలాగి, చిరునవ్వును వెలిగించే పెనుచీకటి తొలగించే, స్నేహ సుధల్ని పంచి, ఎదఎదను కౌగిలిలో బంధించే అచ్ఛమైన ముచ్ఛటైన, పచ్చని చిరువెచ్చని 'వెలుగు'ను కోరుకుంటాడు ఆవెలుగువల్ల జగతికి శాంతి కలుగుతుంది ఇంకా ఏమికోరుతాడంటే

*వివేకంభుజం మీదచెయ్యి వేసినవ్వే
విజ్ఞానాన్ని
ఎంతఆవేశంలోనూ, గమ్యాన్ని మఱువని
చైతన్యాన్ని
ఎట్టి పరిస్థితిలోనూ
ఎదుటివాడుపీడింపబడని స్వాతంత్ర్యాన్ని
ఆకలీ, అపశ్రుతులు పలకని
అమృతజీవన గానాన్ని
ప్రసాదించే వెలుగును

ఆయన కోరుకునే వెలుగు పీడితుల్ని కరుణిస్తుంది, ప్రేమను గుండెల నిండా నింపుతుంది నిమ్నోన్నతాలను సమతలం చేస్తుంది ఆవెలుగు అరణ్యాలలో మానవత్వాన్ని సృష్టిస్తుంది తరతమ భేదం లేకుండా అందరిలోను సమంగా వెలుగు ప్రవహిస్తుంది అటువంటి శుభ దినంకోసం మనం ఎదురుచూద్దాము

జీవితాన్ని బాగా మథించి, జీవన సారాన్ని అందమైనభాషలో సుందర పద సందోహంతో, కనులవిందుగా, మది ఆనందం చెందగా అందించాడు నీతిని అర్థమయ్యేరీతిలో మనకు బోధించాడు చెప్పదల్చుకున్న విషయాన్ని రసవత్తరంగా, సర్వాంగ సుందరంగా అందిస్తాడు ప్రతికవితలోనూ సందేశం మనకు అందిస్తాడు ఆయన కవితాతత్త్వమేమిటంటే "కలని నిజంచేయడం కాదు, నిజాన్నే కలగనడం "అందుకే ఏమంటాడంటే

*ఇన్నాళ్లుకల్పనను వాస్తవిక మని
భ్రమించి
అదే జీవితంగా అపోహపడ్డాను
ఇప్పుడు వాస్తవికతనే కల్పనచేసి
కఠోరసత్యాన్ని కవిత్వం చేస్తున్నాను *

పైనాలుగువాక్యాలు చదవగానే శ్రీ ఎమ్వీయల్ (M V L నరసింహారావు) చెప్పిన మాట గుర్తొస్తుంది అదేమిటంటే

"గరళాన్ని గళంలో నింపుకుని
కలంలో అమృతం ఒంపకు
అబద్ధాన్ని కవిసమయాల ఒర్లలో దాచి
నిజాన్ని కవిత్వంతో చంపకు"

నిజమే మా అందమైన అబద్ధంకాదు మనకు కావల్సింది నిప్పులాంటి నిజం, చేదైన నిజం చెట్టూ, మనిషీ ఒకటేనంటాడు ఆమాటకొస్తే ప్రక్కకు జరగడం కాదు, పైకి పెరగడమే ప్రాణి లక్షణ మంటాడు జీవితాన్ని నిర్వచిస్తాడు "బ్రతుకు" అనే కవితలో

*బ్రతుకంటే వరంకాదు, సమరం
సమరం చావుకోసంకాదు
చావుకు సిద్ధపడ్డవాడే
సమరానికి ఆయత్తమవుతాడు
సమరంలో దిగినవాడికి
చావైనా బ్రతుకైనా ఒకటే
సమరానికి భయపడని వాడే
స్వర్ణభవిష్యత్తును సృష్టించుకుంటాడు.
బ్రతుకంటే కుషీగాదు కృషి
బ్రతుకంటే నిరాశకాదు ఆశ

(సశేషం)

రాళ్ళపల్లికి శ్రీవారి పిలుపు

— శ్రీ బాడాల రామయ్య, ఎం.ఏ., పిహెచ్.డి

ఈసారి మార్చికే ఎండలు మండిపోతున్నవి 12వ తేదీ సోమవారం మామూలుగా మహారాజా కాలేజికి పోతిని. కాని అక్కడ ఒక్క పిక్క కనపడలేదు సమ్మెయే యుంటే విద్యార్థులు తరగతులకు రారుకాని కాలేజీచుట్టూ కాలు గాలిన పిల్లులవలె తిరుగుతుంటారు ఎందుకో నాడు మా కాలేజీ మూగవోయింది విశేషమేమో యనుకుంటూ ముందుకుపోయి నల్లగల్లచూచి స్తబ్ధుడనై పోతిని పెద్దపెద్ద అక్షరాలతో '30 ఏండ్లు కాలేజీలో తెలుగు ప్రాధ్యాపకులుగా పనిచేసిన రాళ్ళపల్లి అనంతకృష్ణశర్మ గారు దివంగతులైరి ఆయన స్మరణార్థమై కళాశాల మూయబడిం' దని వ్రాయబడి యుంట చూచితిని ఇంతలో మా ప్రిన్సిపాలు పలుస్తున్నారని విని ఆయనను కలుసుకుంటిని శర్మగారి ఆకస్మిక మరణమునకు విచారించుచు, వారి సేవను, పాండిత్యమును గూర్చి విశేషముగా చర్చించిరి

కన్నడదేశమున నేటికీ శర్మగారన్న పండితులయందే కాక అధికారులకునుగల గౌరవ మెట్టిదో గ్రహించి, తెలుగువాడనుగా మురిసిపోతిని 25 ఏండ్ల నుండి నాకు వారితో గల పరిచయమును, తలపోస్తూ వారి వాత్సల్యం, ప్రామాణికత, తలస్పర్శి పాండిత్యం, రసికత, వాల్మీకి రామాయణముపై వారికిగల భక్తి ప్రపత్తులూ ఈ యన్నింటిని గుబాళింపచేసే వారి రచనలు, అందలి తెలుగు నుడికారపు సొగసులు ఒక్కసారి స్ఫురణకు వచ్చినవి ఇక యీ మహాశక్తి తెలుగువారికి దూరమైపోయెనే యని చెప్పుకోలేని బాధ కన్నులనీరు నింపినది ఆతని స్థానములో నున్న నా చిన్నతనమునకు సిగ్గుపడుతూ ఎటులో ఇంటికిచేరుకుంటిని

22-3-1978 లో వారు నాకత్యంత ప్రీతితో నిచ్చిన వారి రచనలుచూచితిని అందే ఆనాడే నాకు వారు చూడు మని యిచ్చినవారి జాతకచక్రము కంటబడెను పొంగివచ్చే దుఃఖాన్ని అడచుకొంటూ కాలంచేసే ఇంద్రజాలానికి నిస్సహాయతతో వెతపడుటయే గాని ఎవ్వరు మాత్రమేమి చేయగలరు ? ఆయన 2-1-1892 నందన నామసంవత్సరములో పుట్టి 11-3-1979 కాళయుక్తిలో గలిసి పోయిరి అప్పటి నావెత యీ గీతాలలో స్పష్టాస్పష్టమైనది.

నందన మరల నందన నందియు తుది
కాళయుక్తి యీస్వామిని గావుకొనియె
ఎన్ని భావంబు లాలుకుకో యీ యనంత
కృష్ణుని మధురగంభీర కృతుల దరచ॥
మోముపై కృష్ణపాదంబు ముద్దులొలుక
నోట నవరత్నకాంతులు దీటుగొనగ
మంత్రముగ్ధమౌ మాటలు మరులుగొలుప
ఇత డనంతుడే యనుకొంటి నెఱుగకింత॥

రెడ్డి లేని లోపంబు పూరించితీవు
నీవులేని లోపంబింక నెవ్వరయ్య
తీర్చువారు ? విమర్శకధీమణీ ప్ర
మాణమే పడిపోయెనే మా బ్రతుకుల॥
విశ్వనాథునితో ప్రాక్కవిత్వ ఘుడిగ
రాళ్ళపల్లితో నెరివిమర్శావిలాస
మడగ యీయాంధ్రసాహిత్యమందు నేటి
తో నొక మహోజ్వల యుగంబు తొలగి
పోయె॥

79 మార్చి 11 వ తేదీ ఆదివారం సాయంకాలం 4 15 గం॥లకు ప్రసాద రావు గారు (Excutive Officer) తిరుపతి తిరుమల దేవస్థానం వారి తరఫున బెంగళూరులో రాళ్ళపల్లి వారి యింటికి వచ్చి, శ్రీవారి ఆస్థాన విద్వాంసునిగా శర్మగారిని నియోగించినట్లు తెలుపుటతో వారిని ఉచితరీతి సత్కరించిరి ఆ దినమే రాత్రి 6 15 గం॥లకు శర్మగారు శాశ్వతంగా యీ లోకాన్ని విడిచి స్వామివారి ఆస్థానమునకు వెడలిపోయిరి. ఈ యెడబాటునకు ఆయన బంధువులతో పాటు మన సాహిత్యలోకమే ఏడ్చినది

తెలుగుపలుకులరుచి కన్నడుల కెవండు
చూపె సంగీతసాహిత్య సుధలబ్రతుకు
నెవడు పండించుకొనియె నాకృష్ణశర్మ
పూర్ణరూపునితో బరిపూర్ణుడయ్యె॥
రాలెనో తార నిశ్చలప్రభ వెలిగెనో!
ఊడెనో పండు నుడితల్లియొడిని బడెను!
ఆగెనో గళంబు జగంబు నలముకొనెను!
కృష్ణుడే లేని లోకమే కృష్ణ యయ్యె॥

మెత్తనియెడంద, చుఱుకైన మేధ రాము
నెమరు వేయుభక్తి, ప్రమాణనిష్ఠ, కళల
కలిమి, నుడిగుట్టు తెలిసి వెంకన్న నిన్ను
దరికి పిలిపించుకొనె ధన్యతముడవోయి॥

గ్రంథ సమాలోచన

కవి గౌడప్ప శతకము

[రచయిత శ్రీ మామిండ్ల రామ గౌడుగారు తెలుగు పండితుడు రుద్రూరు బోధనతాలూకా నిజామాబాదు జిల్లా వెల 1 రూపాయి]

భక్తిపరమైన శతక వాహిని కాలపరి ణామమున బహుముఖీనమై నీతి శృంగా రాది పర మైనది భాషకు భావమునకు గల సమాసమ ప్రాధాన్యములు శతిక వాహినీ గాంభీర్యమునకు కొలబద్దలైనవి కవి చౌడప్పశతకము శతక వాహినీ పరి ణామ వైచిత్రిని సూచించును దాని పరిశీలనచే వచ్చిన యర్వాచీన శతకములలో కవి గౌడప్ప శతక మొకటి. దీనిని రచించిన వారు శ్రీమామిండ్ల రామగౌడుగారు వీరికి గల భాషాశేముషి, లోకజ్ఞత, సమన్వయ శక్తి మున్నగునవి నిరంతరమైన కవి చౌడప్ప శతకాను సంధానములో కూడి గౌడప్ప శతకము నావిష్కరించినవి రచయిత గారు 'గౌడు' లగుటచే దీనిని గౌడప్పశకతము గావించిరి శతకవాహినీ వైవిధ్యములో దీనికి గల ప్రత్యేకతలలో నిది యొకటి దీనిని తమ గురువులగు శ్రీ వానమామలై వరదాచార్య దంపతుల కంకితమిచ్చిరి.

శతకము నంకిత మిచ్చుట విచిత్రపద్ధతి యని చెప్పవచ్చును వీరి కవితాధాగ దాదాపు ధారాళమైన రీతిలో నడచినది బహుభాషాపదముల యథానుకూలముగ గ్రహించిరి

(సీనిమ్మా (సినిమా) 16, 25 లో ప్యూనుడు, సెల్యూట్, గేటు, కానూన్, 33లో బ్రాందీ పెగ్గులు, 37 లో గాడ్దలు (గాడిదల రూపాంతరము) 39లో క్లబ్బులు, 4ాలో దమ్కెమ్మర్గి, విస్కీసీస, 46 లో సినిమాస్టారులు_ మినీస్టారులు కంటివి తరచుగా సాక్షాత్కరించును 1 వపద్యములో' శైవలినిపొంగ హృదయగ్రావములు గరగుగాక నది పొంగిన గ్రావములు మునుగును గాని కరగవుకదా! గ్రావములు కరగుటకు ప్రవాహవేగ మవసరముగాని 'పొంగు' కాదుకదా! 14 వ పద్యములో 'బొబ్బలు వెట్టరు సొంతపు డబ్బావాయించు కొనరు డంబముతో డన్ జబ్బలు జఱవరు తీయని కబ్బపు, దెలంగాణకవులు కవి గౌడప్పా' యనుట కేవలము తెలంగాణా కవులప్రశంసార్థమగుటయేకాక యితర కవుల నిందార్థకముగా నున్నది

20 వ పద్యములోని విసనా చెప్పిన వేదముకొసనా విని కొట్టివేయు కులత త్త్వమ్మల్ పసరముల కైన గలవే కసిబూనుట కవులకేల కవిగౌడప్పా' విసనా కొసనా లకు వివరణ నిచ్చిన బాగుండెడిది

12 వ పద్యములో 'ఖ్యాతిధనుడు చౌడప్పా బూతుల నీతులకు నవ్వు పుట్టించెను నే నీతులతో నవ్వించెడికై తలిఖించితి ముదానకవి గౌడప్పా" యనిన వీరు 39 లో' క్లబ్బులలో బీకులాట, 55 లో గజ్జదగిలె కోరికలకు, వంటివాని నుపయోగించుట విచిత్రము 66లో "పుత్రస్య గతిర్నాస్తి విచిత్రముగా మారె సూక్తిక్షితి జీవులకున్ మాత్రము జన్మలు దప్పెను కత్రించెను వెజ్జు తాత కవిగౌడప్పా" అర్థము దురవగాహముగా నున్నది 40లో గౌరవనీయులు సినిమాస్టారులు వారలకు గలయశమ్మ మన'మినీస్టారుల కైనను గలదే కారణజన్ములు గదప్ప కవి గౌడప్పా' గౌరవనీయులు'సాధువగునా? మినిస్టరుల మినీస్టారుల గావించిన నర్థభేదము గల్గునుగదా!

ఇట్టివి కొన్నియున్నను వీరిపద్యనిర్వహణ, భావప్రకటనము, పద బంధము ప్రశంసనీయములు వీరు యత్నించుచో కావ్యమును రసవంతముగా నిర్వహింపగలరు వీరికగల భాషాదిసంపత్తి ప్రశంసనీయము నీరు మరిన్ని కృతులు వ్రాయగల రని నమ్మవచ్చును

దీనిపై శ్రీయుతులు కేశవపంతుల వారు, అందె' వెంకటరాజముగారు, వేముగంటి నరసింహాచార్యులుగారు శుకశ్రీగారు (శుకశ్రీకలము పేరైనచో ఎం ఏ బి ఓ యల్ అని డిగ్రీల నుంచుట దేనికో?) కవిగణపతి రామచంద్రరావు గారు నంబి శ్రీధరరావుగారు (పద్య గర్భిత వచనమును) అభిప్రాయముల నిచ్చిరి పద్యగర్భితవచనము చమత్కారావహమైయున్నది కవులకు ప్రాంతీయాభిమానము పరిత్యాజ్యము పోతన తిక్కన నన్నయ, మున్నగు వారెచటివారైనను కవితా సంపత్తిచే మాన్యులే కవిత్వములో రాజకీయములు ప్రాంతీయతలు చోటు చేసికొనరాదు నిరతిశయభాషాసంపన్నమగు వీరి కవిత్వము మరిన్నికృతులతో సర్వసమగ్రమై సర్వజనానందకరమై సహృదయాహ్లాదకరము కాగలదను నమ్మిక వమ్ముకారాదు జయన్తి తేజకృతినో రససిద్ధాః కవిశ్వరాః

– శ్రీ ప్రసాద్

— —

Regd No. H/Rmy-42 Samalochana 16, May 197[illegible]

బి. వి. అండ్ కో., పుస్తకములు

బి. ఏ , బి. యస్ సి., బి. కాం. తరగతుల I, II సంవత్సరముల తెలుగునోట్సు (ఆంధ్రా యూనివర్సిటీ) ప్రతులు అన్నియు అయిపోవుటకు సిద్ధముగానున్నవి. కావలసినవారు త్వరపడుటమంచిది. వచ్చేసంవత్సరమునకు మారే అవకాశమున్నందున పునర్ముద్రణము జరగదు.

బి. వి. అండ్ కో.,
6 – 8 – 7, ఇన్నీసుపేట

రచయితలకు మనవి

సంక్షేపముగను, సౌమనస్యముతోఁ గూడినవిగాను, నుండు విమర్శనాత్మక రచనలకు స్వాగతము గ్రంథవిమర్శకుఁ ప్రాముఖ్యము ఔచిత్యము మీఱని అభిప్రాయ భేదములకు సముచిత గౌరవము వాఙ్మయమునఁ జేరఁదగు వివిధాంశములపైఁ దమ రచనలు పంపి మాకుఁ జేయూఁతనీయఁ బ్రార్థన రచనలు సరళగ్రాంథికములోఁ గాని, శిష్టవ్యావహారికములోఁ గాని యుండవచ్చును సలక్షణములు రసవంతములు నగు పద్యరచనలకు ప్రత్యేక స్వాగతము.

సమాలోచనముపట్ల ఆదరాభిమానములతో రచయితలు సంపూర్ణ సహకార మొసగుచున్నందుకు సంతోషము. రచన అతి దీర్ఘములై 'సశేషములు' కాకుండునట్లు ప్రయత్నించుట మిక్కిలి అవసరము.

వివిధ ప్రక్రియలకు సంబంధించిన సంగ్రహ రచనల నాహ్వానించుచున్నాము. సమాలోచన గ్రంథవిమర్శకు (సమీక్షకు) ప్రత్యేక ప్రాముఖ్య మిచ్చును. సమీక్షకు పంపు గ్రంథములు రెండేసి ప్రతులు పంపవలయునని గమనింపఁ గోరిక.

– సంపాదకుడు

అడ్రసు —

Retired Telugu Lecturer, V T J College,
6-8-7, ఇన్నీసుపేట (త్యాగరాజ నగర్), రాజమండ్రి-1

వెలుపలి 4 వ పేజీ పూర్తి పేజీ ఒకసారి ప్రకటనకు		రు	150
,,	½ పేజీ	,, రు.	80.
,,	¼ పేజీ	,, రు.	50.
మిగిలిన పేజీలలో	పూర్తి పేజీ	,, రు.	100
,,	½ పేజీ	,, రు	60
,,	¼ పేజీ	,, రు	40.

[illegible] సంపాదకుని [illegible] వ్రాయుండి

Editor, Printer and Publisher B Sitharama Sastry, Printed at B V & Co , Press, Innispet, (Tyagaraja Nagar) Rajahmundry-1.